

การศึกษาพยาบาลในประเทศไทย ยุคแผนพัฒนา

(พ.ศ.2505 - พ.ศ.2524)

ในช่วงเวลาดังแต่ปี พ.ศ.2489 ถึง พ.ศ.2504 การศึกษาพยาบาลของไทย มีลักษณะของการพัฒนาการที่มุ่งแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาล โดยการมุ่งผลิตพยาบาลให้เพียงพอกับความต้องการเฉพาะหน่วยงาน และมีการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพพยาบาล ให้ทัดเทียมกับวิชาชีพอื่น ๆ โดยการปรับระดับการศึกษาถึงขั้นปริญญาตรี หลักสูตรและการสอนของสถานศึกษาพยาบาล มีความใกล้เคียงกันมากยิ่งขึ้น ยิ่งในช่วงเวลาหลังจากปี พ.ศ.2505 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา สถานศึกษาพยาบาลต่าง ๆ ในประเทศไทย จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศต่อไป

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ เปลี่ยนแปลงทางการศึกษาพยาบาลในยุคแผนพัฒนา

ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่ง ต้องเร่งพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน เพื่อแก้ไขปัญหที่พบในประเทศเอง และการมุ่งพัฒนาให้ทันความเจริญอย่างรวดเร็ว ในด้านต่าง ๆ ของนานาประเทศด้วย การศึกษาพยาบาลก็เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศด้วย ปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาพยาบาลในยุคนี้ คือ

1. ปัญหาของการขาดแคลนพยาบาล

ประเทศไทยได้พบกับปัญหาของการขาดแคลนพยาบาลอย่างมากในยุคนี้ เนื่องจากสถานศึกษาพยาบาลตั้งแต่ปี พ.ศ.2439 ถึง พ.ศ.2504 มีสถานศึกษาพยาบาลรวมทั้งสิ้น 10 แห่ง ซึ่งจะมีพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาเพียงปีละประมาณ 600 - 700 คนเท่านั้น และยังไม่เพียงพอ กับความต้องการของประเทศ แต่ในช่วงเวลาดังแต่ปี พ.ศ.2505 เป็นต้นมา มีพยาบาลเดินทางไปต่างประเทศมาก และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ.2511 และ พ.ศ.2512 มีพยาบาลที่เดินทางไปออกนอกประเทศสูงมาก คือ ในระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2508 ถึง พ.ศ.2512 มีพยาบาลเดินทางไปออกนอกประเทศ 1,806 คน แต่เดินทางกลับเข้าประเทศเพียง 445 คน ยังคงอยู่ในต่างประเทศอีก 1,363 คน จึงมีตัวเลขแสดงจำนวนพยาบาล

ที่เดินทางออกนอกประเทศในแต่ละปีดังต่อไปนี้

ตาราง แสดงจำนวนพยาบาลที่เดินทางออกจากประเทศ และกลับเข้าประเทศ¹
ระหว่าง พ.ศ.2508 - 2514

ปี	จำนวนพยาบาล		
	เดินทางออกนอกประเทศ	เดินทางกลับเข้าประเทศ	ยังคงอยู่ในต่างประเทศ
2508	153	35	118
2509	200	30	170
2510	250	102	148
2511	573	142	431
2512	630	134	496
2513	290	196	94
2514	376	281	95
รวมทั้งสิ้น	2,472	920	1,552

จากจำนวนพยาบาลที่เดินทางออกนอกประเทศดังแสดงในตารางนี้ แสดงว่าประเทศไทยได้สูญเสียอัตรากำลังพยาบาลไปเป็นจำนวนมาก

พยาบาลที่เดินทางไปต่างประเทศเหล่านี้ เดินทางไปด้วยจุดประสงค์ 3 ประการใหญ่ ๆ คือ เพื่อศึกษาหรือปฏิบัติงาน ประกอบอาชีพ และธุรกิจอื่น ๆ² ซึ่งมีจำนวนแสดงไว้ในตารางดังนี้คือ

¹ คณะทำการศึกษาจำนวนแพทย์-พยาบาล ไปต่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข, ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแพทย์-พยาบาล ไปต่างประเทศ พ.ศ.2513-2514, กองการพยาบาล และกรมสถิติประชากรอาชีพ กรมส่งเสริมสาธารณสุข, เอกสารอัครสำเนา, หน้า 8.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

ตาราง แสดงจำนวนและอัตราส่วนร้อยละของพยาบาลที่เดินทางไปต่างประเทศ¹
จำแนกตามประเภทระหว่าง พ.ศ. 2508 - 2514

ปี พ.ศ.	รวม	ศึกษาหรือปฏิบัติงาน		ประกอบอาชีพ		ธุรกิจอื่น	
		จำนวน	อัตราส่วน ร้อยละ	จำนวน	อัตราส่วน ร้อยละ	จำนวน	อัตราส่วน ร้อยละ
2508	153	52	33.99	70	45.57	31	20.26
2509	200	53	26.50	105	52.50	42	21.00
2510	250	80	32.00	103	41.20	67	26.80
2511	573	178	31.06	344	60.04	51	8.90
2512	260	203	32.22	264	41.91	163	25.87
2513	290	17	5.86	170	58.62	103	35.52
2514	376	9	2.39	284	75.53	83	22.08
รวม	2,472	592	23.95	1,340	54.21	540	21.84

จากจำนวนพยาบาลที่เดินทางไปต่างประเทศด้วยวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังที่แสดงในตารางนี้ พบว่า พยาบาลที่เดินทางไปต่างประเทศส่วนใหญ่ ไปเพื่อประกอบอาชีพ ในการไปประกอบอาชีพนี้ ถึงแม้จะไม่เป็นการถาวรก็ตาม แต่ต้องใช้เวลาอยู่ในต่างประเทศนานนับปี จึงทำให้ต้องสูญเสียอัตรากำลังพยาบาลในระยะยาว

ผลของการที่พยาบาลเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างประเทศมากเช่นนี้ ทำให้ประเทศไทย ประสบกับภาวะของการขาดแคลนพยาบาลอย่างมาก จนทำให้ต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการโครงการแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้น คณะกรรมการโครงการฯ จึงกล่าว ใ้ทำการศึกษาวิจัยถึง เรื่องสาเหตุที่ทำให้เกิดการขาดแคลนพยาบาล ได้พบว่า เกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ สาเหตุการขาดแคลนโดยตรง และสาเหตุการขาดแคลนโดยทางอ้อม

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

สาเหตุการขาดแคลนโดยตรง ได้แก่ ปริมาณการผลิตพยาบาลต่ำกว่าระดับความต้องการ¹

สาเหตุการขาดแคลนโดยอ้อม ได้แก่ พยาบาลจำนวนหนึ่งต้องปฏิบัติงานที่ไม่ใช่งานรักษาพยาบาล สภาพของท้องถิ่นบางแห่งห่างไกลและไม่ปลอดภัย การขาดความก้าวหน้าทางราชการ เงินเดือนต่ำ เป็นต้น²

นอกจากนี้ ถ้าจะพิจารณาถึงความต้องการพยาบาลของประเทศแล้ว ในยุคนี้ยังมีความต้องการพยาบาลสูงมาก จากการวิเคราะห์ความต้องการพยาบาล โดยอาศัยวิธีของการประเมินกำลังคน (Manpower Assessment) ศึกษาความต้องการในปัจจุบัน ประกอบกับการคาดคะเนความต้องการในอนาคต และนำจำนวนที่ต้องการนี้ เปรียบเทียบกับความสามารถในการผลิต จะพบว่า ปริมาณความต้องการพยาบาล และจำนวนที่ขาดแคลน มีดังนี้ คือ³

	จำนวนต้องการ	จำนวนที่ขาดแคลน
พ.ศ.2509 - 2514	7,000 คน	2,937 คน
พ.ศ.2514 - 2519	9,000 คน	4,056 คน
พ.ศ.2519 - 2524	14,000 คน	8,175 คน
รวม พ.ศ.2509 - 2524	30,000 คน	15,168 คน

ถ้าหากจะผลิตพยาบาลให้พอเพียงแก่ความต้องการก็จำเป็นต้องผลิตเพิ่ม คิดแล้วเฉลี่ยประมาณ ปีละ 1,011 คน⁴

ปริมาณการขาดแคลนพยาบาลดังกล่าวนี้เอง ที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการก่อตั้งโรงเรียนพยาบาลในยุคนี้นี้มาก เฉพาะกระทรวงสาธารณสุข มีการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลในส่วนภูมิภาคถึง 7 แห่งด้วยกัน และยังมีโรงเรียนพยาบาลที่อยู่ในสังกัดของหน่วยงานอื่น ๆ อีกที่ตั้งขึ้นในยุคนี้นี้ เพื่อแก้ไขภาวะการขาดแคลนพยาบาล ในหน่วยงานที่กำลังประสบอยู่

¹คณะกรรมการโครงการแก้ปัญหาขาดแคลนพยาบาล, สภาการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัย เรื่อง ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล, เอกสารอัครสำเนา, หน้า 124 - 125.

² เรื่อง เดียวกัน, หน้า เดียวกัน.

³ เรื่อง เดียวกัน, หน้า 123.

⁴ เรื่อง เดียวกัน, หน้า เดียวกัน.

2. อิทธิพลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนา ดังกล่าวนี้ ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ที่สำคัญ ก็คือ นโยบายและแนวทางการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขนั้น เป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504 - พ.ศ.2509) มีนโยบายในการพัฒนาทางด้านการแพทย์ประการหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาพยาบาล คือ นโยบายในการปรับปรุงและขยายบริการการรักษาพยาบาลผู้ป่วย ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยการเพิ่มจำนวนเตียงรับผู้ป่วย เพิ่มแพทย์และพยาบาล คือ ในส่วนภูมิภาคให้ใ้จำนวนเตียงต่อประชากร ลดจาก 1 : 3,700 คน ในปี พ.ศ.2506 เป็น 1 : 2,800 คน ในปี พ.ศ.2509 และในส่วนกลางจะขยายบริการให้จำนวนเตียงคนไข้ ต่อประชากร ลดจาก 1 : 290 คน ในปี พ.ศ.2506 เป็น 1 : 270 คน ในปี พ.ศ.2509¹

ในการเพิ่มจำนวนเตียงรับผู้ป่วย จำเป็นที่จะต้องเพิ่มจำนวนแพทย์และพยาบาลตามไปด้วย เมื่อเสร็จสิ้นแผนพัฒนา ฉบับที่ 1 พบว่า ในส่วนภูมิภาค ได้ขยายจำนวนเตียงรับคนไข้เพิ่มขึ้น ประมาณ 2,500 เตียง เพิ่มแพทย์ 68 คน และเพิ่มพยาบาลอีก 299 คน ทำให้อัตราส่วนเตียงคนไข้ต่อประชากรดีขึ้น จาก 1 : 3,700 คน ในปี พ.ศ.2506 มาเป็น 1 : 2,800 คน ในปี พ.ศ.2509 ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผน ในส่วนกลางได้ขยายบริการให้จำนวนเตียงคนไข้เพิ่มขึ้น ไม่รวมเตียงคนไข้ในโรงพยาบาลเอกชน คือ จากจำนวน 4,466 เตียง ในปี พ.ศ.2506 เป็น 5,065 เตียง ในปี พ.ศ.2509 ทำให้อัตราส่วนเตียงคนไข้ ต่อประชากร โดยส่วนรวมดีขึ้น จาก 1 : 2,300 คน ในปี พ.ศ.2506 เป็น 1 : 2,150 คน ในปี พ.ศ.2509 ทั้งนี้ อัตราส่วนแพทย์ต่อพยาบาลต่อเตียงคนไข้ ได้เปลี่ยนแปลงเล็กน้อย

¹สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, "แผนพัฒนาการสาธารณสุข", แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ.2504 - พ.ศ.2509 (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2504) หน้า 162.

คือ จาก 1 : 2.5 : 12.3 ในปี พ.ศ.2506 เป็น 1 : 2.7 : 12 ในปี พ.ศ.2509¹

นอกจากนี้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ยังได้กล่าวถึงเรื่องผลงาน และความคาดหวัง ในอนาคต เกี่ยวกับการผลิตพยาบาลว่า "พยาบาลตุงครรภ์และอนามัยนั้น ควรจะผลิตได้ปีละ 1,200 คน ในช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ผลิตได้เพียงปีละ 600 คน เท่านั้น²

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510 - 2514) ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนา การสาธารณสุขไว้ว่า จะให้การสาธารณสุขของประเทศเจริญก้าวหน้าต่อไปโดยเร่งด่วน เพื่อสวัสดิการและอนามัยของประชาชนไทยทั่วราชอาณาจักร โดยเร่งรัดการแพทย์และการอนามัยใน เขตชนบท และปรับปรุงบริการ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้รายน้อยให้ดีขึ้น³ ซึ่ง ในคำเนิงานตามนโยบาย จะต้องเพิ่มจำนวนพยาบาลให้มากขึ้นด้วย และในแผนพัฒนาฯ ได้กำหนด จะเพิ่มจำนวนพยาบาล ดังนี้คือ

วิทยาลัยพยาบาล ผลิตครูพยาบาลที่โรงพยาบาลหญิง ปีละ 40 คน รวม 200 คน ใน 5 ปี

โรงเรียนพยาบาลตุงครรภ์และอนามัย ผลิตพยาบาลที่โรงเรียนพยาบาล 5 แห่ง คือ โรงพยาบาลหญิง พุทธชินราช นครราชสีมา พระปกเกล้า สงขลา และที่จะตั้งใหม่ที่นครสวรรค์ ในปี พ.ศ.2511 และในจังหวัดอื่น ๆ ในระหว่างแผน อีก 4 แห่ง ให้ได้ประมาณ 640 คน เพิ่มจากในปัจจุบันซึ่งผลิตได้ 290 คน อีก 350 คน

โรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล ในระยะของแผนจัดตั้งโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลขึ้นอีก 4 แห่ง ที่ โรงพยาบาลสระบุรี ชลบุรี ศรีวิบูลย์ และสุราษฎร์ธานี รวมทั้งมีอยู่เดิม 2 แห่ง ที่อุบลราชธานี และนราธิวาส จะผลิตผู้ช่วยพยาบาลได้ปีละ 360 คน เพิ่มจากเดิม 200 คน⁴

¹สำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ, "การสาธารณสุข", แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2510 - 2515 (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2510), หน้า 243.

²สำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ, "แผนพัฒนาสาธารณสุข" แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 พ.ศ.2504 - 2509, หน้า 177.

³สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, "การสาธารณสุข", แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2510 - 2515, หน้า 244.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 252 - 253.

เมื่อสิ้นยุคแผนพัฒนา ฉบับที่ 2 มีพยาบาลที่ผลิตโดยโรงเรียนพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข 7 แห่ง ได้ 2,125 คน โดยหน่วยงานอื่น รวมทั้งทหารและเอกชน ประมาณ 2,628 คน ผู้ช่วยพยาบาล โดยโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข 6 แห่ง ปีละประมาณ 410 คน รวมผลิตได้ประมาณ 2,000 คน¹ ดังนั้น เมื่อสิ้นแผนพัฒนา ฉบับที่ 2 จึงมีพยาบาลทั้งสิ้น 16,638 คน ฉุกเฉินกรรมาและอนามัย 3,260 คน ผู้ช่วยพยาบาล 5,170 คน ทำให้อัตราส่วนแพทย์ พยาบาล และเตียงคนไข้ เป็น 1 : 1,691²

นอกจากนี้ ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 2 นี้ยังได้ระบุปัญหาสำคัญและความคาดหวังในอนาคตไว้ค่อนข้างว่า "จะต้องแก้ไขปัญหาคือสำคัญที่สุด อันได้แก่ การขาดแคลนแพทย์และพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท"³

ส่วนแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515 - พ.ศ.2519) รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนและพัฒนางานด้านสาธารณสุข ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับการขยายตัวของ เศรษฐกิจของประเทศ ควบคู่การส่งเสริมประสิทธิภาพ และขยายขอบเขตการปฏิบัติงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นชนบทห่างไกล ได้รับบริการมากที่สุด โดยคำนึงถึงทรัพยากร ทั้งในด้านการกำลังคน วัสดุ อุปกรณ์ และกำลังเงินที่มีอยู่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทั้งจะเพิ่มกำลังต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างเต็มที่⁴

เพื่อให้การพัฒนา เป็นไปตามนโยบาย ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 จึงมุ่งเพิ่มจำนวนเตียงรับคนไข้ เพิ่มแพทย์และพยาบาล ให้มากขึ้นเช่นเดียวกัน โดยได้กำหนดเป้าหมายในการผลิตพยาบาล ไว้ดังนี้

¹ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, "การสาธารณสุข", แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2515 - 2519 (พระนคร . โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2515), หน้า 419.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 417.

³ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, "การสาธารณสุข", แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2510 - 2514, หน้า 254.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 422.

วิทยาลัยพยาบาล จะผลิตครูพยาบาลหลักสูตร 1 ปี ใกปีละ 40 คน จนถึงปี พ.ศ.2517 และจะเปลี่ยนหลักสูตรเป็น 2 ปี โดยผลิตในปี พ.ศ.2518 เป็นรุ่นแรก ปีละ 70 คน ฉะนั้นในระหว่างแผนฯ จะผลิตครูได้รวม 260 คน

โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ และขณะนี้มีอยู่ 7 แห่ง จะสร้างใหม่อีกแห่งหนึ่งที่ จังหวัดลำปาง ในปี 2519 ในระหว่างแผนจะผลิตพยาบาลผดุงครรภ์ ในระดับอนุปริญญา ม.ศ.3 จำนวน 917 คน และอนุปริญญา ม.ศ.5 จำนวน 1,410 คน

โรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลขณะนี้มี 6 แห่ง ในระหว่างแผน จะสร้างโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล เพิ่มขึ้นอีก จำนวน 5 แห่ง จะผลิตผู้ช่วยพยาบาลได้ รวม 2,300 คน¹

อีกประการหนึ่ง ใ้แก่ ในการดำเนินงานปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานของสถานอนามัยให้ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อให้สถานอนามัยใช้ประโยชน์เต็มที่ โดยจะขยายของ เขตของงาน รักษาพยาบาล ในสถานอนามัยชั้นหนึ่ง ให้กว้างขวางตามความต้องการของประชาชน และเพื่อ แบ่งเบาภาระของโรงพยาบาล โดยจะอบรมเพิ่มเติมความรู้ด้านการรักษาพยาบาล แก่พยาบาล พนักงานอนามัย ผดุงครรภ์ ให้รู้จักโรคประจำท้องถิ่น และสามารถให้การรักษาได้ตามขอบเขต ซึ่งกำหนดไว้²

นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาฉบับที่ 3 ยังใ้ระบุถึงปัญหาและความคาดหมายระยะยาว เกี่ยวกับการพยาบาลไว้ดังนี้

ในด้านการพยาบาล ซึ่งคาดว่าจะลดความขาดแคลนลงได้บ้าง หากรักษาเป้าหมายการผลิต ใ้อยู่ในระดับแผนพัฒนาฉบับที่ 3 แต่ปัญหาที่ควรพิจารณาแก้ไข ก็คือ การที่พยาบาลไปทำงาน ต่างประเทศมากขึ้นทุกที จึงควรหาวิธีการที่เหมาะสมใ้พยาบาลอยู่ปฏิบัติงานภายในประเทศ การกระจายกำลังพยาบาลออกปฏิบัติงานในชนบท³...

จากปัญหาที่พบ ความคาดหมายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ในช่วงของ แผนพัฒนาฉบับที่ 3 นั้น มีพยาบาลเดินทางไปประกอบอาชีพยังต่างประเทศกันมาก จน ทำให้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลมีมากยิ่งขึ้น

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 436.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 432.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 440.

ในแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 - พ.ศ.2524) มุ่งส่งเสริมและขยายขอบเขตการให้บริการ ให้สามารถครอบคลุมประชากรในชนบทให้มากขึ้น โดยเฉพาะให้เห็นในเรื่องการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ และลดอัตราเพิ่มของประชากร เป็นสำคัญ ปัญหาที่สำคัญทางด้านการสาธารณสุข ที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาฉบับนี้ ก็คือ การขาดแคลนบริการด้านการรักษาพยาบาลในชนบท จึงทำให้รัฐวางแนวทางและมาตรการ โดยการปฏิรูปวิธีการให้บริการสาธารณสุขเสียใหม่ โดยเฉพาะในเขตชนบท จัดการปฏิรูปดังนี้²

1. ให้บริการสาธารณสุขด้วยวิธีการอนามัยแบบผสมผสาน เพื่อให้การรักษาเข้าถึงประชาชนในชนบท ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคต่าง ๆ ขยายโรงพยาบาลอำเภอ สถานีอนามัย สำนักงานตึกครม. ตลอดจนจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และผู้สื่อข่าวสาธารณสุข

2. ผลิชอบธรรมและฟื้นฟูวิชาการแก่เจ้าหน้าที่ในระดับต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติงานในขอบเขตที่กว้างกว่าเดิม โดยเฉพาะการอบรมผู้ทำหน้าที่ช่วยแพทย์ในการรักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วยในชนบท

3. คัดเลือกและฝึกอบรมอาสาสมัคร และผู้สื่อข่าวสาธารณสุข ให้ทำหน้าที่ในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนรับข่าวสาร และเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ทางด้านสาธารณสุข และจ่ายยาค่ารักษาหลวงแก่ประชาชน อาสาสมัคร เหล่านี้จะเป็นผู้ติดต่อประสานงานระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ จะให้มีประจำหมู่บ้านอย่างน้อยหมู่บ้านละ 1 คน

4. สนับสนุนการจัดหาน้ำสะอาด เพื่อบริโภคให้เพียงพอแก่ความต้องการครบทุกหมู่บ้าน

5. ใ้ระบบวิทยุสื่อสาร เข้าช่วยการบริการผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ห่างไกล และอำนวยความสะดวกให้แก่การส่งมอบผู้ป่วย ระหว่างสถานบริการต่าง ๆ โดยอาจอาศัยหรือร่วมใช้หน่วยสื่อสารของกระทรวงมหาดไทย ที่มีอยู่แล้ว หรือจัดตั้งขึ้นใหม่

จากการปฏิรูปการสาธารณสุขในเขตชนบท ทำให้มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขเพิ่มขึ้น คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กับผู้สื่อข่าวสาธารณสุข และจะต้อง

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2520 - 2525 (พระนคร : บริษัท ตะวันตก, 2520) หน้า 280.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 284.

อบรมผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือ ในกิจการรักษาผู้ป่วยในชนบท พยาบาลเป็นผู้หนึ่งที่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือ ในกิจการรักษาโรคในชนบท จึงจำเป็นจะต้องได้รับการอบรมให้มีความสามารถทางกิจการรักษา เพื่อจะได้ออกไปช่วยรักษาโรคในชนบทได้

ในกิจการเพิ่มจำนวนบุคลากรพยาบาล ในแผนพัฒนาฉบับที่ 4 ต้องการจะให้จำนวนพยาบาลและผู้ช่วยพยาบาล : ประชากร = 1 : 2,900 ทั้งในส่วนรวม และส่วนภูมิภาค โดยจะเพิ่มจำนวนเตียงในเขตภูมิภาค (พ.ศ.2520 - 2524) 12,290 เตียง และในเขตเมือง เฉพาะกรุงเทพมหานคร 802 เตียง¹

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้ง 4 ฉบับ ในช่วงนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาพยาบาลตลอดมา โดยเฉพาะในเรื่องการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลเพิ่มขึ้น และเพิ่มจำนวนผู้เรียนพยาบาลให้ไปตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อหลักสูตร เพราะในการสร้างหลักสูตรต้องพิจารณาความต้องการของสังคม เป็นสำคัญด้วย

3. อิทธิพลของแนวคิดจากต่างประเทศ

ในยุคแผนพัฒนา นี้ การศึกษาพยาบาลของไทย ยังคงได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศอยู่เช่นเคย อิทธิพลที่ได้รับในช่วงนี้ มาในรูปของความช่วยเหลือด้านการแพทย์และการพยาบาลจากหลายองค์การด้วยกัน เช่น องค์การอนามัยโลก ยูเนสโก, ยูนิเซฟ แผนการโคดัมโบ เอ.ไอ.ซี., ไอ.ซี.เอ., เอ็ม.เอ.เอส. และ ไชนา เมดิกอล บรอด เป็นต้น ความช่วยเหลือที่ได้รับ จำแนกได้เป็น 3 ประเภท² คือ

1. การส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้ความช่วยเหลือแนะนำการปฏิบัติงาน
2. การให้ทุนการศึกษาและงานในต่างประเทศ
3. การให้อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้

การช่วยเหลือจากต่างประเทศ 3 ประเภท นี้ จะให้แก่ โรงพยาบาล โรงเรียนแพทย์ โรงเรียนพยาบาล และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์และการพยาบาล ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงปัจจุบัน และถ้าจะพิจารณาจากจำนวนพยาบาลที่เดินทางไปศึกษาและงานแล้ว จะพบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2508 - พ.ศ.2514 มีพยาบาลที่เดินทางไป

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 286.

² ละม่อม ศรีจันทร์พันธุ์, "การพยาบาลในประเทศไทย", ฉลองครบรอบ 50 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 37. -

ต่างประเทศ เพื่อศึกษาและดูงาน รวมทั้งสิ้น 592 คน¹ พยายามที่จะเดินทางไปศึกษาและดูงาน
เหล่านี้ เมื่อกลับประเทศไทย จะนำวิทยาการใหม่ ๆ จากต่างประเทศ เข้ามา เผยแพร่ อีกทอดหนึ่ง
การเดินทางไปศึกษาของพยาบาลนั้น มิใช่จะไปด้วยทุนขององค์การระหว่าง
ประเทศเท่านั้น ยังมีพยาบาลที่ได้รับทุนรัฐบาลไทย เดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศด้วย และ
นอกจากนี้ยังมีพยาบาลที่เดินทางไปเรียนในต่างประเทศ ด้วยทุนส่วนตัว ซึ่งพยาบาลเหล่านี้ล้วน
กลับมาทำประโยชน์แก่วงการพยาบาลทั้งสิ้น

การจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาล

ยุคแผนพัฒนา ตั้งแต่ พ.ศ. 2505 - 2524 จัดว่า เป็นยุคแห่งการพัฒนาการทางการ
ศึกษาพยาบาลอย่างแท้จริง มีการก่อตั้งสถานศึกษาพยาบาลระดับพื้นฐาน 14 แห่ง สถานศึกษาดัง
กล่าวนี เป็นสถานศึกษาในสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข 7 แห่ง สังกัดมหาวิทยาลัย
4 แห่ง อีก 4 แห่ง เป็นสถานศึกษาในสังกัดกองทัพบก กรมแพทย์ทหารเรือ กรมตำรวจ และ
กรุงเทพมหานคร ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย กองทัพบก เปิด พ.ศ. 2507 ปัจจุบัน
คือ วิทยาลัยพยาบาล กองทัพบก
2. โรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย โรงพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี เปิด
พ.ศ. 2508 ปัจจุบัน คือ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี
3. โรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย สงขลา เปิด พ.ศ. 2509 ปัจจุบัน คือ
วิทยาลัยพยาบาลสงขลา
4. ภาควิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิด พ.ศ. 2510
5. โรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย กองการศึกษา กรมแพทย์ทหารเรือ
เปิด พ.ศ. 2511
6. โรงเรียนพยาบาล รามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เปิด พ.ศ. 2513
7. โรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย โรงพยาบาลกลาง เปิด พ.ศ. 2513
ปัจจุบัน คือ วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์

¹ กองการพยาบาลและกองสถิติพยากรณ์ชีพ กรมส่งเสริมสาธารณสุข, ข้อมูลเกี่ยวกับ
แพทย์ พยาบาล ไปต่างประเทศ พ.ศ. 2513 - 2514, หน้า 9.

8. โรงเรียนพยาบาลตุงครรภและอนามัย กรมตำรวจ เปิด พ.ศ.2513 ปัจจุบัน
คือ วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ

9. โรงเรียนพยาบาลตุงครรภและอนามัย สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ เปิด
พ.ศ.2513 ปัจจุบัน คือ วิทยาลัยพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์

10. โรงเรียนพยาบาลตุงครรภและอนามัย สรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี
เปิด พ.ศ.2513 (ยกฐานะจากโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลและตุงครรภ ซึ่งเปิดตั้งแต่ พ.ศ.2498)
ปัจจุบัน คือ วิทยาลัยพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์

11. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เปิด พ.ศ.2514

12. โรงเรียนพยาบาล คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เปิด พ.ศ.
2516 ปัจจุบัน คือ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

13. วิทยาลัยพยาบาลสระบุรี เปิดเมื่อ พ.ศ.2521 (ยกฐานะจากโรงเรียนผู้ช่วย-
พยาบาลและตุงครรภ ซึ่ง เปิดตั้งแต่ พ.ศ.2509)

14. วิทยาลัยพยาบาลชลบุรี เปิดเมื่อ พ.ศ.2521 (ยกฐานะจากโรงเรียนผู้ช่วย-
พยาบาลและตุงครรภ ซึ่ง เปิดตั้งแต่ พ.ศ.2514)

15. วิทยาลัยพยาบาลลำปาง เปิด พ.ศ.2521

สถานศึกษาพยาบาลที่จัดตั้งขึ้นในยุคนี จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล
และต้องการผลิตพยาบาลให้เพียงพอต่อการขยายบริการ ทางด้านการรักษาพยาบาลด้วย การจัด
ตั้งสถานศึกษาพยาบาลในยุคนี จึงสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งได้ 3 ประเภท คือ
สถานศึกษาพยาบาลที่จัดตั้งขึ้น เพื่อ

1. เร่งผลิตพยาบาลให้เพียงพอต่อการขยายบริการด้านการรักษาพยาบาลในส่วน
ภูมิภาค
2. ปรับปรุงบริการด้านการรักษาพยาบาล เฉพาะหน่วยงาน
3. แก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล และยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งผลิตผู้
ชำนาญเฉพาะสาขา

1. สถานศึกษาพยาบาลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเร่งผลิตพยาบาลให้เพียงพอต่อการขยายบริการ ด้าน
การรักษาพยาบาลในส่วนภูมิภาค

สถานศึกษาพยาบาลที่เร่งผลิตพยาบาลให้เพียงพอต่อการขยายบริการด้านการ
รักษาพยาบาลนั้น ได้แก่ โรงเรียนพยาบาลฯ ในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุขทั้งหมด ซึ่งในยุค

นี้ ได้ตั้งขึ้นถึง 7 แห่งด้วยกัน การที่ทางกระทรวงสาธารณสุขมีโรงเรียนพยาบาลในสังกัดมากนั้น เนื่องมาจากกระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการด้านการสาธารณสุขของประเทศ และยังมีนโยบายที่จะสร้างโรงพยาบาลใหม่ครบทุกจังหวัด จึงจำเป็นต้องใช้พยาบาลจำนวนมาก นอกจากนี้ หลังจากเหตุการณ์ วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 กระทรวงสาธารณสุข ได้เสนอขอแก้ไข นโยบายการสาธารณสุข จึงปรากฏตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ในข้อ 3.16 ความว่า

* จะให้บริการสาธารณสุขกันส่ง เสริม ป้องกัน และรักษา ถึงประชาชน โดยเฉพาะในชนบท จะเร่งรัดปรับปรุงระบบการสาธารณสุข ในส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกชน และประชาชน เน้นกวดัดกันแก้ปัญหาสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมอบอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานสู่ภูมิภาค เพื่อให้ทรัพยากรที่มีจำกัด อำนวยประโยชน์สูงสุดแก่สังคม¹

จากนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่า กระทรวงสาธารณสุข มุ่งพัฒนาการสาธารณสุขในชนบท หรือส่วนภูมิภาคมาก และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว จึงพยายามจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาล ตามโรงพยาบาลศูนย์ ประจำจังหวัด เพื่อให้ได้คนในท้องถิ่น นั้นมาเรียน และเมื่อเรียนจบ ก็กลับไปปฏิบัติงานตามภูมิลำเนาเดิม ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เอง ทำให้กระทรวงสาธารณสุข จัดตั้งโรงเรียนพยาบาลขึ้นในชนบทหลายแห่ง นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุข ได้มีการแบ่งส่วนราชการใหม่ ในปี พ.ศ. 2517 จัดตั้งกองงานวิทยาลัยพยาบาลขึ้น ในสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ดังประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 9 ตอนที่ 210 ลง วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2517 กำหนดให้วิทยาลัยพยาบาล โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย โรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลและผดุงครรภ์ ซึ่งเคยสังกัดอยู่กองการศึกษา กรมการแพทย์ และอนามัย มาขึ้นตรงตอกองงานวิทยาลัย และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนพยาบาล เป็นวิทยาลัยพยาบาล ตั้งแต่นั้นมา²

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองงานวิทยาลัยพยาบาล เพื่อ³

1. การบริหารด้านวิชาการ และการปฏิบัติการ ของวิทยาลัยพยาบาล โรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล และผดุงครรภ์ มีความเป็นอิสระและเป็นไปโดยคล่องตัว

¹ กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, กองงานวิทยาลัยพยาบาล, (เอกสารอัครสาเนา), หน้า 7.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

2. ควบคุมประสานงานการผลิตครูพยาบาล พยาบาลอนามัยและบุคลากร ผู้ช่วยพยาบาลและบุคลากร ทั้งในค่านปริมาณและคุณภาพ

กองงานวิทยาลัยพยาบาล มีหน้าที่¹

1. วางแผนงานการศึกษา กำหนดมาตรฐาน ค่าเงินงาน ควบคุม จัดทำ และปรับปรุงหลักสูตร ในการผลิตบุคลากรทางการพยาบาล และสายงานการพยาบาลระดับต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข

2. ให้การศึกษาอบรม ทั้งทางค่านวิชาการ และการบริหารทางการศึกษา เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ แก่คณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

3. ดำเนินการศึกษา ติดตามผล ประเมินผล และวิจัยงานค่านการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุน ยกกระดับวิชาการพยาบาล ตลอดจนปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษา

4. ส่งเสริม สนับสนุนค่านวิชาการ และปฏิบัติการพยาบาล ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

5. ให้ความร่วมมือ ประสานงานกับสถาบันต่าง ๆ ในค่านวิชาการและปฏิบัติการศึกษาวิชาพยาบาล

จากการที่ได้ศึกษาถึงหน้าที่ของกองงานวิทยาลัยพยาบาลแล้ว สรุปได้ว่า กองงานวิทยาลัยพยาบาลนั้น มีหน้าที่ควบคุมโรงเรียนพยาบาล และโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล ในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุข ให้มีมาตรฐานเดียวกัน เพราะฉะนั้นโรงเรียนพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ใช้หลักสูตรที่มีมาตรฐานเดียวกัน

สถานศึกษาพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มี 7 แห่ง ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนพยาบาลบุคลากรและอนามัย โรงพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี
โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลพระปกเกล้า เปิดรับนักเรียนรุ่นแรกในปี

พ.ศ. 2508 มี นางสาวสาคร ทองวัช เป็นผู้อำนวยการคนแรก²

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน,

² ผกา ศรียุคศุทฺธ, "ความเป็นมาและวิวัฒนาการการศึกษาพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข", ฉลองครบรอบ 50 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2520) หน้า 111.

การก่อตั้งโรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลพระปกเกล้า เริ่มจากความจำเป็นที่จะใช้
 โรงพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี เป็นสถานที่รักษาผู้ติดฝิ่น และคำริจะเปิดโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล
 ขึ้น เพื่อจะได้มีเจ้าหน้าที่ให้การพยาบาลผู้เข้ามารับการรักษาได้เพียงพอ แต่โครงการนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป
 จากการที่พระบาราศนราทร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในขณะนั้น ได้สังเกตเห็น
 ว่า

ในแถบภูมิภาคตะวันออก เป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งทำให้มีการเคลื่อนย้ายเข้าของคนมากขึ้น
 มาก ความจำเป็นของวิชาชีพพยาบาล ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคม ถ้าหากขาดไปจะ
 ทำให้คุณภาพทางบริการที่ประชาชนจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ
 การช่วยส่งเสริมสุขภาพ หรือการรักษาพยาบาลในขณะเจ็บป่วยย่อมกว่าที่ควรจำเป็น ซึ่งสิ่ง
 เหล่านี้ เป็นผลทางตรงต่อประชาชน ซึ่งเป็นทรัพยากรของประเทศ และเป็นผลทางอ้อมต่อ
 ฐานะ เศรษฐกิจและอนาคตของชาติ¹

จากข้อความดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า พระบาราศนราทรได้เห็นความสำคัญของ
 วิชาชีพพยาบาลว่า เป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อสังคม สามารถให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน
 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมองเห็นว่า พยาบาลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา เศรษฐกิจและ
 อนาคตของชาติโดยทางอ้อม

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลแห่งนี้ คือ "ต้องการจะเพิ่มการผลิต
 พยาบาล ซึ่งกำลังขาดแคลนทั่วประเทศ ให้แก่โรงพยาบาล และสถานต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวง
 สาธารณสุข ให้เพียงพอแก่การให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนโดยทั่วกัน"² นักเรียนส่วนใหญ่
 เป็นนักเรียนทุนจากโรงพยาบาลทางภาคตะวันออกและภาคกลาง ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น
 วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า เมื่อ พ.ศ. 2516³

¹ "ประวัติโรงเรียนพยาบาลดุสิตพระปกเกล้าและอนามัย โรงพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี",
 ตลอดครบรอบ 48 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 215 - 216.

² เรื่องเดียวกัน, โฉมหน้า.

³ กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, กองงานวิทยาลัยพยาบาล, (เอกสาร
 อักสำเนา), หน้า 9 - 11.

2. โรงเรียนพยาบาลดงครุฑและอนามัย โรงพยาบาลสงขลา

โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลสงขลา ได้จัดตั้งและเปิดรับนักศึกษาในปี พ.ศ. 2509 โดยมี นางผจงสุข พูนบำเพ็ญ เป็นผู้อำนวยการคนแรก¹

ในการก่อตั้งโรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลสงขลา นั้น นายแพทย์แผน แสงสิงแก้ว อธิบดีกรมการแพทย์ในขณะนั้น ได้ยึดถือแนวนโยบาย ของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ที่ว่า "ในเรื่องโรงเรียนพยาบาลนี้ กรมการแพทย์ได้วางนโยบายไว้ว่า จะได้จัดตั้งขึ้นตามโรงพยาบาลภาคอีก 3 แห่ง คือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้"² ซึ่งโรงเรียนพยาบาลที่ภาคเหนือและภาคอีสาน ได้จัดตั้งไปเรียบร้อยแล้ว ประกอบกับขณะนั้น "ประเทศกำลังขาดแคลนพยาบาล จึงมีความจำเป็นที่จะต้องตั้งโรงเรียนพยาบาลฯ ในภาคใต้โดยรีบด่วน"³ เพื่อเพิ่มปริมาณพยาบาลสนองความต้องการของโรงพยาบาลประจำจังหวัด และสถานบริการสาธารณสุขทางภาคใต้ต่อไป โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลสงขลา ได้รับการยกกระตั้นขึ้นเป็น วิทยาลัยพยาบาล-สงขลา เมื่อปี 2517⁴

¹ ผกา ศรีมุกตคุทร, "ความเป็นมาและวิวัฒนาการการศึกษาพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข", ฉลองครบรอบ 50 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 111.

² กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, อนุสรณ์พยาบาล 2492, ไม่ระบุหน้า.

³ ผจงสุข ธาคูสุวรรณ, ประวัติของวิทยาลัยพยาบาลสงขลา, ฉลองครบรอบ 48 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 2.

⁴ กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, การพัฒนาหลักสูตร, (เอกสารอัครสำเนา), หน้า 9 - 12.

3. โรงเรียนพยาบาลดงคุ้งกรรภและอนามัย โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์

อุบลราชธานี

โรงเรียนพยาบาลฯ สรรพสิทธิประสงค์ ได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2513 โดยเปลี่ยนจากโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล ซึ่งตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2498 เป็นโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลแห่งแรกของกรมการแพทย์ ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นโดยความริเริ่มของ นายแพทย์หลวงนิตย์ เวชชวิศิษฎ์ อธิบดีอธิบดีกรมการแพทย์ น.ส.สงวนวรรณ เพ็ญเพชร อธิบดีหัวหน้ากองการพยาบาล และ นายแพทย์ชลวิชัย ชูติกร อธิบดีรองปลัดกระทรวงสาธารณสุข สมัยเมื่อยังดำรงตำแหน่งนายแพทย์พิเศษ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลประจำจังหวัดอุบลราชธานี คือ โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์²

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง โรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ แห่งนี้ ก็เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่พยาบาล ในการบริการพยาบาลแก่ผู้ป่วยในโรงพยาบาลต่าง ๆ ซึ่งสังกัดอยู่ในกรมการแพทย์ขณะนั้น เมื่อผลิตผู้ช่วยพยาบาลได้ 23 รุ่น มีจำนวน 1,243 คน ซึ่งเพียงพอแก่ความต้องการของโรงพยาบาลต่าง ๆ แล้ว "แต่กรมการแพทย์ยังขาดแคลนอยู่มาก" ดังนั้นในปี พ.ศ.2513 กรมการแพทย์จึงได้พิจารณาอนุมัติให้เปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาผู้ช่วยพยาบาล เป็น วิชาการพยาบาลอนามัยและดงคุ้งกรรภ และเริ่มรับนักศึกษาในหลักสูตรใหม่นี้ ในปี พ.ศ.2513³ และได้รับการยกฐานะเป็น วิทยาลัยพยาบาล ในปี พ.ศ.2517 ชื่อว่า "วิทยาลัยพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์"

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, "กองงานวิทยาลัยพยาบาล", (เอกสารอัครสำเนา), หน้า 7 .

² ประกอบ สุขบุญส่ง, "ประวัติวิทยาลัยพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์" อนุสรณ์ 48 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 240.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 240 - 241.

4. โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย โรงเรียนพยาบาลสภรคประชาภิรมย์

โรงเรียนพยาบาลฯ โรงเรียนพยาบาลสภรคประชาภิรมย์ ได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2513 โดยมี นายแพทย์โสภณ นาคไพรัช เป็นผู้อำนวยการคนแรก¹

ในการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลฯ แห่งนี้ ตั้งขึ้นเนื่องจากกรมการแพทย์มีความเห็นว่า "โรงพยาบาลต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคขาดแคลนพยาบาลตามต่างจังหวัดทั่วไป และพยาบาลไม่ประสงค์จะออกไปทำงานตามหัว เมือง"² กรมการแพทย์จึงได้ตั้งสถานศึกษาเพื่อผลิตพยาบาลให้เพียงพอต่อความต้องการของประเทศอีกแห่งหนึ่ง โรงเรียนพยาบาลแห่งนี้รับนักเรียนพยาบาลได้ปีละ 50 คน และได้รับการยกวิทยฐานะเป็นวิทยาลัยพยาบาล ในปี พ.ศ. 2517 ชื่อว่า วิทยาลัยพยาบาลสภรคประชาภิรมย์³

5. วิทยาลัยพยาบาลสระบุรี

วิทยาลัยพยาบาลแห่งนี้ เปิดรับนักศึกษาพยาบาลรุ่นแรก เมื่อ พ.ศ. 2521 เป็นวิทยาลัยพยาบาลที่ได้รับการยกฐานะขึ้นจาก โรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล โรงเรียนพยาบาลสระบุรี ซึ่งจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 เป็นโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลแห่งที่ 3 ของกระทรวงสาธารณสุข⁴ ผู้อำนวยการโรงเรียนคนแรก คือ นายแพทย์บรมรุ สุทธิพานิช⁵

¹ ผกา ศรีบุกตคุุทร, "ความเป็นมาและวิวัฒนาการ การศึกษาพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุข", ฉลองครบรอบ 50 ปี สมาคมพยาบาลฯ, หน้า 114.

² วิทยาลัยพยาบาลสภรคประชาภิรมย์, ความเป็นมาของการจัดตั้ง สถาบัน, (เอกสารอัครคำเนา), หน้า 1.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁴ วิจิตร ไชยจันทร์, ประวัติวิทยาลัยพยาบาลสระบุรี, (เอกสารอัครคำเนา), หน้า 1.

⁵ ผกา ศรีบุกตคุุทร, "ความเป็นมาและวิวัฒนาการ การศึกษาพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุข", ฉลองครบรอบ 50 ปี สมาคมพยาบาลฯ, หน้า 114.

6. วิทยาลัยพยาบาลชลบุรี

วิทยาลัยพยาบาลชลบุรี เปิดรับนักศึกษาครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2521 พร้อมกับวิทยาลัยพยาบาลสระบุรี และเป็นวิทยาลัยที่ได้การยกเว้นจากโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล โรงพยาบาลชลบุรี ซึ่งตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2514 และมี นายแพทย์อุดม จินตวนิก เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนคนแรก¹

7. วิทยาลัยพยาบาลลำปาง

วิทยาลัยพยาบาลลำปาง เป็นวิทยาลัยพยาบาลที่เกิดขึ้นเป็นอันดับที่ 10 ของกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ได้เปิดดำเนินการสอนครั้งแรกในเดือนมิถุนายน 2521 มีนักเรียนทั้งหมด 70 คน และมีนางสาวปานจิต เครือวงศ์แห่ง เป็นผู้อำนวยการวิทยาลัย²

มูลเหตุของการจัดตั้งวิทยาลัยพยาบาลลำปาง เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนพยาบาล โดยได้พบว่า เมื่อมีการสร้างโรงพยาบาลศูนย์ลำปาง ในปี พ.ศ. 2518 เพื่อบริการประชาชนตามความต้องการของทางราชการ แต่ทางส่วนกลางจะให้ไว้ครุภัณฑ์นักเรียนแก่ทางจังหวัดเพียงปีละ 4 - 5 คน เท่านั้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องตั้งวิทยาลัยพยาบาลลำปางขึ้น³

จากข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาล ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข นี้ จะเห็นได้ว่า กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลทั้งหลายขึ้น เพื่อเร่งผลิตพยาบาลให้เพียงพอแก่การขยายบริการ ด้านการรักษาพยาบาล ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 เป็นต้นมา ทางกระทรวงสาธารณสุข ได้จัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลกระจายออกไปตามภาคต่าง ๆ เพื่อให้ได้นักศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น กลับไปประจำทำงานอยู่ตามภูมิลำเนาเดิม เป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลในชนบทด้วย เพราะพยาบาลมักจะไม่นิยมไปทำงานในชนบท

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

² ประพิศ ใจแพทย์, "แนะนำวิทยาลัยพยาบาลลำปาง", ลำปางเวชสาร,

2 (กันยายน - ธันวาคม 2524) : 221 - 224.

³ เรื่องเดียวกัน.

2. สถานศึกษาพยาบาลที่จัดตั้งขึ้น เพื่อปรับปรุงบริการด้านการรักษาพยาบาล เฉพาะ

หน่วยงาน

โรงเรียนพยาบาลที่จัดขึ้นด้วยเหตุผลเดียวกัน คือ เพื่อต้องการจะปรับปรุงบริการพยาบาลในหน่วยงานเฉพาะให้ดีขึ้น ได้แก่ โรงเรียนพยาบาลในสังกัดกองทัพบก กองทัพเรือ กรมตำรวจ และของเทศบาล ก็มีความเป็นมาในการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลดังกล่าวดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนพยาบาลดุสิตรภและอนามัย กองทัพบก

โรงเรียนพยาบาลแห่งนี้ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2507 เพื่อผลิตพยาบาลให้เพียงพอแก่การให้บริการประชาชน ชำระราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารและครอบครัว ก็มีความตอนหนึ่งซึ่งกล่าวไว้ในประวัติของโรงเรียน ดังนี้คือ

...หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง ประชาชนพลเมือง ชำระราชการ ทหาร และครอบครัว ได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น ตรงกันข้ามกับความขาดแคลนเจ้าหน้าที่สายแพทย์ ในกองทัพอ่าง ๆ กลับทวีมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากมีความต้องการ เจ้าหน้าที่สายแพทย์ดังกล่าว จึงทำให้กิจการด้านการรักษาพยาบาลของกองทัพบก ต้องกระทบกระเทือนเป็นอย่างมากเรื่อยมา จนถึงกับกองทัพบกในสมัย พณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้บังคับบัญชา ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อปรับปรุงกิจการของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าขึ้น ในปลายปี 2504 โดยมี พลโทสุรกิจ มัยลาภ ผู้ช่วยเสนาธิการฝ่ายยุทธการ เป็นประธานกรรมการ...คณะกรรมการดังกล่าว... เสนอขอรับอนุมัตินโยบายการผลิตพยาบาลดุสิตรภและอนามัย ของกองทัพบกขึ้น เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่สายแพทย์ได้ประการหนึ่ง ซึ่งอาจจะช่วยปรับปรุงกิจการด้านการรักษาพยาบาลของกองทัพบก ให้ก้าวหน้าขึ้นทัดเทียมกิจการด้านอื่น ๆ...

จากข้อความดังกล่าวที่ยกมานี้ แสดงว่า โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่ให้บริการทางด้านการรักษาพยาบาลแก่ ชำระราชการ ทหารและครอบครัว รวมทั้งประชาชนทั่วไป ได้เกิดปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่สายแพทย์ ซึ่งรวมทั้งพยาบาลด้วย จึงทำให้ทางกองทัพบก ต้องแก้ปัญหาโดยการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลของกองทัพบกมากขึ้น เพื่อผลิตพยาบาลให้เพียงพอแก่การปรับปรุง และขยายบริการทางด้านการรักษาพยาบาลของกองทัพบกให้ดีขึ้น

¹"ประวัติโรงเรียนพยาบาลดุสิตรภและอนามัยกองทัพบก", พยาบาลกองทัพบก หน้าที่ 1 พ.ศ. 2511, (พระนคร : บุญส่งการพิมพ์, พ.ศ. 2511), ไม่ระบุหน้า.

โครงการจัดตั้งโรงเรียนได้เริ่ม ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ.2505 เป็นต้นมา อาคารโรงเรียนได้สร้างเสร็จในเดือนกุมภาพันธ์ 2507 เปิดรับนักเรียนรุ่นแรกในปี พ.ศ. 2507 นั้นเอง มีนักเรียนทั้งสิ้น 37 คน เป็นนักเรียนของกองทัพบก 25 คน กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข ฝากเรียน 10 คน และกองทัพเรือฝากเรียน 2 คน¹ ปัจจุบัน คือ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

2. โรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย กองการศึกษา กรมแพทยทหารเรือ

โรงเรียนพยาบาลฯ กองการศึกษา กรมแพทยทหารเรือ ได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2511 หลังจากการก่อตั้งโรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า 11 ปี โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า ได้เปิดรับรักษาข้าราชการและครอบครัว ในปี พ.ศ.2500 มูลเหตุสำคัญที่ทำให้ทางกองทัพเรือ ต้องจัดตั้งโรงเรียนพยาบาล เนื่องมาจากปัญหาการขาดแคลนพยาบาลในกองทัพเรือ ดังความตอนหนึ่งว่า

...พ.ศ.2500 เพื่อเปิดโรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า...เริ่มให้การรักษายาบาลแก่ข้าราชการและครอบครัว ได้สมบูรณ์ ทั้งภายในและภายนอกโรงพยาบาล นับตั้งแต่เริ่มมา ความจำเป็นที่จะต้องมียาบาลหญิงจึงมีมากขึ้น ความขาดแคลนพยาบาลหญิงจึงเริ่มปรากฏ และทวีขึ้นตามขนาดของโรงพยาบาลที่ขยายออกไป เพราะในขณะนั้นจำนวนผู้ป่วยหญิงและเด็ก มารับการรักษาพยาบาลมากขึ้น แม้ว่าจะรับสมัครพยาบาลหญิงที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนพยาบาลของพลเรือนเข้ามารับราชการ ก็ไม่อาจแก้ปัญหาได้ เนื่องจากประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาการขาดแคลนพยาบาล²...

ปัญหาของการขาดแคลนพยาบาลดังกล่าว ทำให้กรมแพทยทหารเรือคิดจัดตั้งโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลหญิงขึ้น เพื่อแบ่งเบาภาระของพยาบาล ซึ่งมีจำนวนน้อยในขณะนั้น และได้ส่งผู้ช่วยพยาบาลหญิง ฝากเข้าเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย ที่โรงเรียนพยาบาลฯ สภาทหารบก และกองทัพอากาศ แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ ทางกรม

¹ เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

² "ประวัติโรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย กองการศึกษา กรมแพทยทหารเรือ", ประชุมข่าว, (ระยอง : ปรกรณ์การพิมพ์, 2528), ไม่ระบุหน้า.

แพทยทหาร เรือ จึงได้ขออนุมัติการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลฯ หึงขึ้น ได้รับอนุมัติจากกระทรวง
กลาโหม ในปี พ.ศ.2511¹

3. โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย กรมตำรวจ

โรงเรียนพยาบาลฯ กรมตำรวจ ได้เริ่มกิจการเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.
2513 เปิดสอนนักเรียนรุ่นแรก 29 คน มีที่ทำการชั่วคราว ณ ตึกกายภาพบำบัด ชั้น 3 - 4
บริเวณโรงพยาบาลตำรวจ² ตึกโรงเรียนพยาบาลตำรวจสร้างเสร็จ และทำพิธีเปิดในวันที่ 29
กันยายน พ.ศ.2515 ซึ่งเป็นวันครบเกษียณอายุของ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ อธิบดีกรม
ตำรวจ ผู้ได้กำเนิดโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย กรมตำรวจ³ ในการจัดตั้งโรงเรียน
พยาบาลฯ กรมตำรวจ มีมูลเหตุมาจาก

...ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลของโรงพยาบาลตำรวจ...กิจการของโรงพยาบาลตำรวจ
ได้เจริญก้าวหน้าโดยลำดับ อาคารของโรงพยาบาลตำรวจเพิ่มขึ้น แต่ปรากฏว่า ต้องประสบ
กับปัญหาการขาดแคลนพยาบาล อาคารบางหลัง...เป็นอาคาร 6 ชั้น แต่เปิดรับคนไข้ได้
เพียง 2 ชั้น เพราะไม่มีพยาบาล...ถ้าจะให้โรงพยาบาลตำรวจแก้ปัญหา โดยคอยรับ
พยาบาลที่สำเร็จจากสถาบันอื่น ๆ ก็คงจะไม่สำเร็จเป็นแน่...ผู้อำนวยการโรงพยาบาล
ตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบด้านบริหารโดยตรง มีความเห็นว่า มีวิธีแก้ไขทางเดียว โดย
ตั้งโรงเรียนพยาบาลขึ้น...วันหนึ่ง...ที่บ้านพัก พล.ต.อ.ของ ฯพณฯ พล.ต.อ.ประเสริฐ
รุจิรวงศ์ อธิบดีกรมตำรวจ...ข้าพเจ้าทราบเรื่องถึงปัญหาการขาดแคลนพยาบาลของ
โรงพยาบาลตำรวจ ฯพณฯ ได้พูดว่า "ปัญหาเรื่องพยาบาลไม่พอนี้ เป็นปัญหาระดับชาติ
ฉะนั้น เราควรจะช่วยตัวเองโดยพิจารณาจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลของเราขึ้น..."⁴

¹ เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

² เทียนชัย วีรกุล, "ประวัติของโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย กรมตำรวจ"
พยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย กรมตำรวจ รุ่นที่ 1, ม.ป.ท. ม.ป.ป., ไม่ระบุหน้า.

³ จิตรพร เครือโสภณ, "เกร็ดประวัติโรงเรียนจากความทรงจำ", เรื่องเดียวกัน,
ไม่ระบุหน้า.

⁴ เทียนชัย วีรกุล, "ประวัติของโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย กรมตำรวจ"
พยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย กรมตำรวจ รุ่นที่ 1, ไม่ระบุหน้า.

ต่อมา พณฯ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนพยาบาลฯ กองแพทย์ กรมตำรวจ ขึ้น ลงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2511 และได้เปิดสอนนักเรียนพยาบาลรุ่นแรก ในปี พ.ศ.2513¹ ปัจจุบัน คือ วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ

4. โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย โรงเรียนพยาบาลกลาง

โรงเรียนพยาบาลกลางก็เช่นเดียวกับโรงเรียนพยาบาลทุกแห่งในขณะนั้น คือ "ต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนพยาบาล"² ดังนั้นในปี พ.ศ.2511 จึงได้ของบประมาณก่อสร้างศึกษาริเวณ คึกจนอนักเรียนพยาบาล โดยมี นายชำนาญ ยุวบูรณ์ เป็นนายกเทศมนตรีในสมัยนั้น การก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2512 เปิดรับนักเรียนได้เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2513 และได้เปลี่ยนเป็น วิทยาลัยพยาบาลโรงเรียนพยาบาลกลาง เมื่อ พ.ศ.2518³ ต่อมาในปี พ.ศ.2519 คณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ใ้มีนโยบายรวมวิทยาลัยพยาบาลของกรุงเทพมหานคร 2 แห่ง เขาควยกัน คือ วิทยาลัยพยาบาล โรงเรียนพยาบาลกลาง และวิทยาลัยพยาบาลวชิรพยาบาล และให้สังกัดโดยตรงต่อสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การเรียนการสอนมีมาตรฐานเดียวกัน เป็นการยกฐานะของส่วนราชการให้สูงขึ้น คณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ได้ขอพระราชทานนามจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชทานนามว่า "วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์" เมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2519⁴

3. สถานศึกษาพยาบาลที่จัดตั้งขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล ยกระดัับ

มาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งผลิตผู้ชำนาญเฉพาะทาง

ในยุคนี้มีสถานศึกษาพยาบาล ในสังกัดมหาวิทยาลัย ที่ได้จัดตั้งขึ้นใหม่อีก 4 แห่ง ค่วยกัน สถานศึกษาพยาบาลทั้งกลาวนี้ จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลของประเทศ และเป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพค่วยอีกทางหนึ่ง รวมทั้งได้ผลิตผู้ชำนาญเฉพาะทางเพิ่มขึ้น

¹ เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

² เจริญ ศรียาภย์, ประวัติวิทยาลัยพยาบาล โรงเรียนพยาบาลกลาง, วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ โรงเรียนพยาบาลกลาง รุ่นที่ 6 พ.ศ.2521, ม.ป.ท. ม.ป.ป., ไม่ระบุหน้า.

³ เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

⁴ เบ็ญจา พลเสน, "การพัฒนาหลักสูตร...โรงเรียนของเรา", สมาคมศิษย์เก่าวชิรพยาบาล, (กรุงเทพฯ . อักษรสยามการพิมพ์, 2526), หน้า 57.

สถานศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะดังกล่าว ได้แก่

1. ภาควิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิดในการจัดตั้ง ภาควิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จากการที่ คุณหญิงสำเนียง มุสิกะภุมมะ ผู้อำนวยการกองการพยาบาล และ ศาสตราจารย์ นายแพทย์แผน แสดงถึงแก่ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้มองเห็นความจำเป็นที่ว่

การขาดแคลนครูพยาบาล และผู้บริหารการพยาบาลนี้ เป็นปัญหาที่รบกวนที่กระทรวงสาธารณสุข จะต้องหาทางแก้ไข ทั้งนี้เพื่อให้มีบุคลากรประเภทดังกล่าวนี้เพียงพอที่จะไปทำหน้าที่ทางด้านการสอน และการบริหารพยาบาล โดยเฉพาะในสถาบันต่าง ๆ ที่ผลิตพยาบาลระดับวิชาชีพ ซึ่งในพบเห็น ผลิตได้เพียงปีละ 600 - 650 คน จากโรงเรียนพยาบาล 12 แห่ง ซึ่งน้อยกว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2507-2509 ที่กำหนดเป้าหมายไว้ว่า จะต้องผลิตพยาบาลระดับวิชาชีพให้ได้ปีละ 1200 คน...

จากแนวคิดนี้ กระทรวงสาธารณสุข ได้ตั้งโครงการผลิตครูพยาบาล และผู้บริหารการพยาบาลระดับปริญญาขึ้น และจัดให้อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2510-2514 ในการดำเนินงานตามโครงการ กระทรวงสาธารณสุข ได้รับความร่วมมือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมี ศาสตราจารย์ คุณหญิงสุนทรีพย์ นพวงศ์ ณ ออยุธยา เป็นคนที่ทำการพิจารณาร่างหลักสูตร เสนอสภาการศึกษาแห่งชาติ เปิดรับนักศึกษาได้ในปี พ.ศ. 2510²

2. โรงเรียนพยาบาล รามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี เป็นส่วนหนึ่งของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ในระยะแรกที่โรงพยาบาลรามาธิบดี ยังไม่ได้เปิดดำเนินการ (พ.ศ. 2508 - 2512) ทางโรงเรียนพยาบาลได้รับความช่วยเหลือจากโรงเรียนพยาบาลมกุฏนครรั้งและอนามัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ช่วยรับและทำการสอนนักศึกษาพยาบาลระดับอนุปริญญาให้ ปีละประมาณ 50 คน โดยให้หลักสูตรเดียวกับของศิริราช จนกระทั่งปีการศึกษา

¹ นพรัตน์ ฉลาพิบูลย์, "ประวัติของแผนกวิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย", ฉลองครบรอบ 48 ปี สยามพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 223-224.

² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

2513 จึงได้เปิดรับนักศึกษาพยาบาล เข้าเรียนในหลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี¹

3. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

"มหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล มีความดำริที่จะเปิดการศึกษาวิชาพยาบาลขึ้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทั้งนี้โดยตระหนักถึงความขาดแคลนพยาบาล ที่กำลังเป็นปัญหาใหญ่อยู่ในขณะนี้"² ในการจัดตั้งคณะพยาบาลศาสตร์นี้ ทางมหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ขอความร่วมมือจากกระทรวงสาธารณสุข ทางกระทรวงจึงได้ให้ นางสายหยุด นิยมวิภาศ และ น.ส.วรรณวิไล จันทราภา เป็นผู้แทนไปร่วมดำเนินการก่อตั้ง คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรและโครงการฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมี ทพ.นา จอมพลดอนอม กิตติขจร เป็นประธาน และได้อนุมัติให้จัดตั้งคณะพยาบาลศาสตร์ โดยลงนามประกาศ ณ วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ.2514 ให้มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีส่วนราชการเพิ่มขึ้นอีกคณะหนึ่ง คือ "คณะพยาบาลศาสตร์" ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2514 เป็นต้นไป ออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 88 ตอนที่ 87 หน้า 571 วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ.2514 มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ดำเนินการ เปิดรับสมัครนักศึกษา เข้าศึกษาในคณะพยาบาลศาสตร์ เป็นปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2514³

4. โรงเรียนพยาบาล คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้จัดตั้งโรงเรียนพยาบาล ในคณะแพทยศาสตร์ ขึ้น กว่ยเหตุผลที่ว่า

ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุขตลอดมา สำหรับสาขาพยาบาลนั้นมี อัตราส่วนเฉลี่ยของพยาบาลต่อประชากรในภาคใต้ 1 : 10,000 คน และจากการวิจัยปัญหาการขาดแคลนพยาบาล ของสภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2512 รายงานไว้ว่า ความต้องการพยาบาลมีแนวโน้มสูงมาก และเน้นให้รีบแก้ปัญหาโดยด่วน... รวมทั้งเสนอแนะไว้ว่า การขาดแคลนพยาบาลระดับปริญญาตรี จะมีแนวโน้มสูงมาก ซึ่งจะ

¹ สุธีรา อายุวัฒน์, "ประวัติโรงเรียนรามาธิบดี", ฉลองครบรอบ 48 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 231.

² สายหยุด นิยมวิภาศ, "ประวัติของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น", ฉลองครบรอบ 48 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 243.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 244 - 245.

มีผลต่อการนิเทศและการปฏิบัติงาน เห็นสมควรแก้ไขปัญหา โดยการขยายแหล่งผลิตในส่วนภูมิภาค เพื่อปลูกฝังให้มีความรักในท้องถิ่น และมีพยาบาลที่จะปฏิบัติงานในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น¹

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลขึ้นในปี พ.ศ.2516 โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทองใบ บุญยานันท์ เป็นผู้ช่วยคณบดีฝ่ายโรงเรียนพยาบาล ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานของโรงเรียน และได้รับการอนุมัติให้ยกฐานะขึ้นเป็น "คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์" เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2523 ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 97 ตอนที่ 154 เมื่อ 6 ตุลาคม 2523²

สถานศึกษาพยาบาลในยุคแรกพัฒนา ระหว่างปี พ.ศ.2505 - พ.ศ.2524 นี้ มีการพัฒนาในด้านหลักสูตรและการสอน ดังต่อไปนี้

หลักสูตร และการสอน

หลักสูตรและการสอนในยุคนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเรื่อยมา เริ่มตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาตรี และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ขึ้นไป นอกจากนี้สถานศึกษาพยาบาลในยุคนี้ ยังมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง รวมทั้ง เปิดหลักสูตรใหม่เพิ่มเติมอีก ซึ่งสามารถแยกตามกลุ่มของสถานศึกษาได้ดังนี้ คือ

1. สถานศึกษาพยาบาลในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุข ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเร่งผลิตพยาบาลให้เพียงพอต่อการขยายบริการด้านการรักษาพยาบาล ในส่วนภูมิภาค

สถานศึกษาพยาบาลที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ โรงเรียนพยาบาลในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุขทั้งหมด ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงหลักสูตรดังนี้ คือ

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2498 เป็นต้นมา โรงเรียนพยาบาลในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุข รับผิดชอบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียน ระยะเวลาเรียน 4 ปี และได้เปลี่ยนระบบการสอน เป็นระบบการรับนักศึกษา 2 รุ่น (Block System) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2501

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ประวัติคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, (เอกสารอัครสาเนา), หน้า 1.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

เป็นต้นมา จนกระทั่งปี พ.ศ.2512 จึงได้กระบวนปรับนักเรียนสองรุ่น เหลือรุ่นเดียว¹

หลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลฯ ในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุข ได้มีการเปลี่ยนแปลงอีก ในปี พ.ศ.2514 โดยเปลี่ยนคุณสมบัติของผู้เข้าเรียน เป็นรับผู้ที่มีชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ (ม.ศ.5) เข้าเรียน และได้เปลี่ยนระยะเวลาเรียนใหม่ เป็น 3 ปี 6 เดือน เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตร 2 แผน คือ วิชาพยาบาลอนามัย และวิชาเภสัชกรรม²

โรงเรียนพยาบาลฯ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้ใช้หลักสูตร 3 ปี 6 เดือน มาจนกระทั่งปี พ.ศ.2520 จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่อีก เป็นหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ และเภสัชกรรม รับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ ระยะเวลาเรียน 4 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และเภสัชกรรมชั้นสูง เทียบเท่าปริญญาตรี³ และได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาไว้ดังนี้⁴

1. เป็นโสด
2. อายุไม่เกิน 25 ปีบริบูรณ์ โดยมีถึงวันปิดรับสมัคร
3. ส่วนสูง ไม่น้อยกว่า 145 เซนติเมตร
4. มีคุณวุฒิขั้นต่ำจําปรโยชน์มัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ) หรือโปรแกรมประเภทวิชาสามัญ ไม่รับเทียบเท่า

นอกจากนี้ ทางกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ยังได้รับอนุมัติให้จัดการศึกษาเสริมอีก 19 หน่วยกิต เพื่อเปิดโอกาสให้พยาบาลที่จบหลักสูตรพยาบาลอนามัยและเภสัชกรรม ซึ่งรับผู้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ เรียน 3 ปี 6 เดือน ได้ศึกษาอบรมต่อเมื่อสำเร็จการศึกษา จะได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และเภสัชกรรมชั้นสูง เทียบเท่า

¹ ผกา ศรีบุคคฤทธิ์, "วิวัฒนาการการศึกษาพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุข", ฉลองครบรอบ 50 ปี สมาคมพยาบาล, หน้า 112.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 113.

³ กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, การพัฒนาหลักสูตร, (เอกสารอัครสำเนา), หน้า 10.

⁴ กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, หลักสูตรพยาบาลศาสตร์และเภสัชกรรม พ.ศ.2520, (เอกสารอัครสำเนา), หน้า 5.

ปริญญาตรีเช่นเดียวกัน¹ ผู้ที่เข้าเรียนต่อ 19 หน่วยกิต นี้ เปิดโอกาสให้แก่วุฒิช่างเข้าศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ.2514 - พ.ศ.2519 เข้าเรียนต่อได้ โดยจะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้²

1. เป็นผู้สำเร็จคุณวุฒิปริญญาตรีชั้นมัธยม พยาบาลอนามัยและยุงครรภ์ ซึ่งสำเร็จจากวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุข

2. เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากบัณฑิตวิทยาลัยให้มาเรียน และได้รับการรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัยว่า เป็นผู้ที่เหมาะสม มีความประพฤติดี และผู้จบการศึกษาก่อน ควรจะได้รับการพิจารณาให้มาเรียนก่อน

3. ต้องไม่ค้างครรภระหว่างรับการศึกษา

4. ต้องลาศึกษาตามระเบียบการลาศึกษาต่อภายในประเทศ และมีข้อผูกพันที่จะต้องชดเชยตามสัญญา เป็นระยะเวลา 2 เท่า ของเวลาที่ลาศึกษา

นอกจากนี้ ทางกระทรวงสาธารณสุข ยังได้เปิดหลักสูตรครุพยาบาล ในระดับปริญญาตรีขึ้น ที่วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ เมื่อ พ.ศ.2519 เพื่อให้พยาบาลที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ 6 หรือ ม.ศ.3 มีโอกาสศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้³ หลักสูตรนี้ให้นำเข้าสมทบกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รับผู้สำเร็จการศึกษาวิชาพยาบาลยุงครรภ์และอนามัย ซึ่งมีประสบการณ์ในการทางการสอนพยาบาล หรือเคยทำหน้าที่พยาบาลมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 2 ปี เข้าเรียน เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาการศึกษาบัณฑิต (พยาบาล) หรือย่อว่า กศ.บ.(พยาบาล)⁴

ศูนย์วิทยพัชการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, การพัฒนาหลักสูตร, (เอกสารอักษรสืบเนา), หน้า 10.

² วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ กระทรวงสาธารณสุข, หลักสูตรพยาบาลศาสตรและยุงครรภ์ (เสริม 19 หน่วยกิต), เอกสารอักษรสืบเนา.

³ ผกา ศรียุคศุทธ, "วิวัฒนาการการศึกษาพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุข" ฉลองครบรอบ 50 ปี สมภพพยาบาล, หน้า 117.

⁴ กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, การพัฒนาหลักสูตร, หน้า 11.

วิชาที่เรียน

สำหรับวิชาที่เรียนในหลักสูตร 3 ปี 6 เดือน ประกอบด้วย¹

1. วิชาพื้นฐานทั่วไป 14 วิชา ได้แก่ ชีววิทยา เคมี เคมีปฏิบัติ จิตวิทยาทั่วไป คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ สังคมวิทยา หลักเศรษฐศาสตร์ จิตวิทยาพัฒนาการ ปรัชญาเบื้องต้น สื่อสาร การเมือง ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย รวม 49 หน่วยกิต

2. วิชาพื้นฐานวิชาชีพ 9 วิชา ได้แก่ กายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา จุลชีวและ ปาราสิตวิทยา ปฏิบัติการจุลชีวและปาราสิตวิทยา ชีวเคมี อาหารวิทยา เภสัชวิทยา อาหารเฉพาะ โรค สติศาสตร์ รวม 26 หน่วยกิต

3. วิชาชีพ 10 วิชา ได้แก่ การพยาบาลเบื้องต้น หลักการพยาบาล การพยาบาล อายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์ การพยาบาลสาธารณสุข การพยาบาลมารดาทารก การพยาบาลจิตเวช การบริหารงานในสถานพยาบาล วิชาชีพพยาบาลและแผนภูมิ วิชาเลือกทางการพยาบาลตติยครุภ รวม 75 หน่วยกิต

สำหรับวิชาที่เรียนเพิ่มเติมอีก 19 หน่วยกิต มี 7 วิชา ได้แก่ จิตวิทยา 3 วัฒนธรรมไทย ภาษาไทย 2 พยาธิวิทยา การรักษาพยาบาลเบื้องต้น การบริหารการพยาบาล การวิจัยเบื้องต้น²

เมื่อเรียนเพิ่มอีก 19 หน่วยกิต จะทำให้ได้จำนวนหน่วยกิตทั้งหมด 150 หน่วยกิต ส่วนวิชาที่เรียนในหลักสูตร 4 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี เริ่มเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 นั้น มีจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 147 หน่วยกิต เป็นวิชาพื้นฐาน 66 หน่วยกิต (45%) วิชาชีพ 73 หน่วยกิต (50%) วิชาเลือก 8 หน่วยกิต (5%) และสำหรับวิชาพื้นฐาน 66 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาสังคมศาสตร์ 12 หน่วยกิต หมวดวิชามนุษยศาสตร์ 8 หน่วยกิต หมวดวิชาภาษาศาสตร์ 8 หน่วยกิต และหมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ 38 หน่วยกิต³

¹วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ กระทรวงสาธารณสุข, ในรายงานผลการศึกษาของ นักศึกษาพยาบาล หลักสูตร 3 ปี 6 เดือน, เอกสารอัครสำเนา.

²วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ กระทรวงสาธารณสุข, หลักสูตรพยาบาลศาสตร์และ ตติยครุภ (เสริม 19 หน่วยกิต), เอกสารอัครสำเนา.

³กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, หลักสูตรพยาบาลศาสตร์และตติยครุภ, (เอกสารอัครสำเนา), หน้า 19 - 21.

สำหรับหลักสูตรปริญญาการศึกษามัธยมศึกษา (พยาบาล) เป็นหลักสูตร 2 ปี มีโครงสร้างของหลักสูตร ดังต่อไปนี้¹

1. วิชาชีพทางการศึกษา กำหนดให้เรียน 18 หน่วยกิต
 - กลุ่มที่ 1 วิชาชีพทางการศึกษามัธยม 14 หน่วยกิต
 - กลุ่มที่ 2 วิชาชีพทางการศึกษาเลือก 4 หน่วยกิต
2. วิชาเอก เลือกเรียนวิชาเอก 1 วิชา จำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 33 หน่วยกิต
3. วิชาโท เลือกเรียนวิชาโท 1 วิชา จำนวนหน่วยกิตของวิชาโท ไม่น้อยกว่า 16 หน่วยกิต ยกเว้นบางวิชาเอกที่มองไว้ว่าไม่ต้อง เรียนวิชาโท
4. วิชาเลือก เมื่อเรียนวิชาเอก-วิชาโท วิชาชีพทางการศึกษาหมดแล้ว จำนวนหน่วยกิต ยังไม่ครบ 70 หน่วยกิต ให้เลือกเรียนวิชาใด ๆ ที่เปิดสอนจนได้หน่วยกิตไม่ต่ำกว่า 70 หน่วยกิต ทั้งนี้วิชาที่เลือกต้องไม่ใช่วิชาพื้นฐานของวิชาเอก-วิชาโท ที่กำลังเรียนอยู่ ส่วนวิชาที่กำหนดไว้ในวิชาเอก ที่นักศึกษาปริญญาการศึกษามัธยมศึกษา (พยาบาล) ต้องเรียน คือ²
 1. วิชาเอกครุพยาบาล (ไม่ต้องเรียนวิชาโท) กำหนดให้เรียนไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต จากรายวิชาทั้ง 2 กลุ่ม
 - กลุ่มที่ 1 วิชาเอกมัธยม 34 หน่วยกิต ได้แก่ ชีวเคมี ฟิสิกส์ในการพยาบาล ความสมดุลทางสรีรวิทยา พยาธิวิทยา การรักษาพยาบาลอันดับแรก การพยาบาล 1 การพยาบาล 2 การพยาบาล 3 ฝึกปฏิบัติการพยาบาล และสัมมนา 1 ฝึกปฏิบัติการพยาบาลและสัมมนา 2 พัฒนาการการศึกษาพยาบาล แนวโน้มและประเด็นของวิชาชีพ การบริหารการพยาบาล
 - กลุ่มที่ 2 วิชาเอกเลือก เลือกเรียนไม่น้อยกว่า 16 หน่วยกิต จากรายวิชาในหมวด 1 หรือเลือกเรียนไม่น้อยกว่า 16 หน่วยกิต จากรายวิชาในหมวด 2
 - หมวด 1 การพยาบาลในชุมชน 16 หน่วยกิต 10 วิชา
 - หมวด 2 การพยาบาลในสถานพยาบาล 16 หน่วยกิต 10 วิชา

¹มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ. 2519 (พระชนกร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2519), หน้า 6.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 54 - 55.

วิธีการสอนของโรงเรียนพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

วิธีการสอนในยุคนี้ค่อนข้างทันสมัย เนื่องจากมีปริมาณครู อาจารย์ ที่มีประสบการณ์และคุณภาพเพิ่มมากขึ้น ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรีจากต่างประเทศ มีผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาช่วยเหลือ และครูอาจารย์ส่วนมากจะผ่านการศึกษาระดับปริญญาโทมาแล้ว

วิธีการสอน มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ คือ

การสอนทางภาคทฤษฎี¹ วิธีการสอนที่ใช้ ได้แก่

1. การบรรยาย (Lecture)
2. การสาธิต (Demonstration)
3. การทดลอง (Laboratory)
4. การอภิปรายกลุ่ม (Group discussion)
5. การศึกษานอกสถานที่ (Field trip)
6. ค้นคว้าด้วยตนเอง
7. ทำรายงาน

การสอนทางภาคปฏิบัติ ในยุคนี้มีครูอยู่ประจำตึก ครูจึงมีหน้าที่สอนโดยตรง ไม่ปล่อยให้เป็นการของหัวหน้าตึกอย่างแต่ก่อน วิธีการสอนในภาคปฏิบัติที่ใช้ได้แก่²

1. วางแผนการพยาบาล
2. ศึกษาผู้ป่วย เป็นรายบุคคล
3. การประชุมกลุ่มย่อยก่อนและหลังให้การพยาบาล
4. การประชุมกลุ่มอภิปรายปัญหา
5. การนิเทศการฝึกปฏิบัติการพยาบาล
6. การสอนในคลินิกตามหัวข้อที่กำหนด
7. การสอนทันที เมื่อมีปัญหาลูกหรือสิ่งที่น่าสนใจ
8. เยี่ยมตรวจผู้ป่วย
9. เยี่ยมบ้าน

¹ กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข, รายละเอียดของหลักสูตร, เอกสาร
อัครสำเนา, พ.ศ. 2520, หน้า 2 - 10.

² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

สำหรับวิธีการสอนในหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (พยางวด) จะมีวิธีการสอนที่เพิ่มขึ้น คือ การฝึกสอนและฝึกงาน จำนวน 6 หน่วยกิต โดยให้สอนในชั้นเรียน 12 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง สอนในคลินิก 6 ครั้ง ครั้งละประมาณ 1 ชั่วโมง และฝึกนิเทศนักศึกษาอีก 6 ครั้ง ครั้งละ 4 ชั่วโมง นอกจากนั้นเป็นการฝึกกิจกรรมครูโดยทั่วไป รวมระยะเวลาในการฝึกทั้งสิ้น 8 สัปดาห์¹

2. หลักสูตรและการสอนของสถานศึกษาพยาบาล ที่มุ่งปรับปรุงบริการด้านการรักษาพยาบาลเฉพาะหน่วยงาน

หลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลที่จัดตั้งขึ้น เพื่อปรับปรุงบริการด้านการรักษาพยาบาลเฉพาะหน่วยงาน ได้แก่ หลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลฯ 3 แห่ง คือ

1. โรงเรียนพยาบาลฯ กองทัพบก หรือวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบกในปัจจุบัน
2. โรงเรียนพยาบาลฯ กรมตำรวจ หรือวิทยาลัยพยาบาลตำรวจในปัจจุบัน
3. โรงเรียนพยาบาลฯ เกื้อการุณย์

หลักสูตรแรกของโรงเรียนพยาบาลฯ ในกลุ่มนี้ คือ หลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลฯ กองทัพบก โดยยึดถือตามหลักสูตรมาตรฐาน ของกระทรวงสาธารณสุขเป็นสำคัญ โดยสอดแทรกวิชาทหารเข้าไปด้วย ระยะเวลาเรียนรวมทั้งสิ้น 4 ปี เท่ากับ 6,160 ชั่วโมง นักเรียนรุ่นแรก ๆ รับผิดชอบความรู้ชั้นปีที่ 6 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.ศ.3) เมื่อสำเร็จจะได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลดุษฎีครุภรณ์และอนามัย²

ในปี พ.ศ.2517 โรงเรียนพยาบาลดุษฎีครุภรณ์และอนามัย กองทัพบก ได้ยกมาตรฐานการศึกษาระดับปริญญาตรี ให้เทียบเท่ากับสถาบันการศึกษาวิชาพยาบาลแห่งอื่น โดยได้ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ รับนักเรียนจากยู่อ่าเร่จกการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.5) เรียนตาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ, คู่มือสถิติฝึกสอน, เอกสารอักษณานา, หน้า 5 - 8.

²โรงเรียนพยาบาลดุษฎีครุภรณ์และอนามัย กองทัพบก, พยาบาลกองทัพบก รุ่นที่ 1

หลักสูตร 3 ปี 6 เดือน เมื่อสำเร็จการศึกษา ใ้รับคุณวุฒิปริญญาบัตร¹ มีความรู้ตามมาตรฐาน การศึกษาวิชาชีพพยาบาล ของกระทรวงสาธารณสุข หลักสูตรนี้มีผู้เข้าศึกษาทั้งหมด 7 รุ่น²

จนกระทั่งในปี พ.ศ.2524 จึงเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาพยาบาล เป็นหลักสูตร พยาบาลศาสตร์ ระดับเทียบเท่าปริญญาตรี โดยรับนักศึกษาจากผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 หรือผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย ระยะเวลาศึกษา 4 ปี ตั้งแต่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2524 เป็นต้นมา³

วิชาที่สอนของโรงเรียนพยาบาลฯ กองทัพบก

วิชาที่สอนในหลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลฯ กองทัพบก ใช้หลักสูตรมาตรฐาน ของกระทรวงสาธารณสุข วิชาที่เรียนส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับหลักสูตรของกระทรวงสาธารณสุข เพียง แต่มีวิชาทหาร เพิ่มเติมเข้าในหลักสูตรด้วย⁴ ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเบื้องต้นทางทหาร กาย- บบริหารและการกีฬาทหาร การศึกษาค้นคว้า การอ่านแผนที่ และการใช้เข็มทิศ การข่าวเบื้องต้น อาวุธศึกษา การพรางและการซ่อนเร้น การจัดการตรวจกลาโหมและกองทัพบก แบบธรรมเนียม ทหาร การจัดการมณฑลทหารบก เสนารักษ์สนาม การดำเลียงหน่วยเจ็บ การส่งกำลังและซ่อม บำรุงสายแพทย์ หน้าที่จากกองร้อยและสารบรรณ ลักษณะผู้นำ มารยาทและวินัยทหาร กฎหมายทหาร เวชกรรมป้องกัน⁵

หลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลดุจครุภักดิ์และอนามัย กองการศึกษา กรมแพทย์ ทหารเรือ ในระยะที่เปิดโรงเรียนครั้งแรก คือ ปี พ.ศ.2511 รับผู้สำเร็จมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระยะ

ศูนย์วิทยพัทยากร

¹ "ประวัติโรงเรียนพยาบาลดุจครุภักดิ์และอนามัย กองทัพบก" ฉลองครบรอบ 48 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 213 - 214.

² โรงเรียนพยาบาลดุจครุภักดิ์และอนามัย กองทัพบก, "ประวัติโรงเรียนพยาบาล ดุจครุภักดิ์และอนามัย กองทัพบก", เอกสารอัครดำเนิน, หน้า 2.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁴ โรงเรียนพยาบาลดุจครุภักดิ์และอนามัย กองทัพบก, พยาบาลกองทัพบก รุ่นที่ 1 2511, ไม่ระบุหน้า.

⁵ เรื่องเดียวกัน

เวลาเรียน 4 ปี คุณวุฒิที่ได้รับคือ ประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย¹

และในปี พ.ศ.2522 ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นหลักสูตรพยาบาลศาสตร์
 รับผู้สำเร็จการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระยะเวลาเรียน 4 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับ
 ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี) หลักสูตรนี้เปิดถึง พ.ศ.2525 ก็ล้มเลิก
 ไป เปลี่ยนเป็น หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ตั้งแต่ปี พ.ศ.2526²

วิชาที่เรียนของโรงเรียนพยาบาลฯ กรมแพทยทหารเรือ มีดังต่อไปนี้

หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ของโรงเรียนพยาบาล
 ผดุงครรภ์และอนามัย กองการศึกษา กรมแพทยทหารเรือ ซึ่ง เปิดทำการสอนครั้งแรกในปี พ.ศ.
 2511 นั้น มีวิชาที่เรียนคล้ายคลึงกับโรงเรียนพยาบาลแห่งอื่น ๆ คือ มีวิชาพื้นฐานทั่วไป 7 วิชา
 วิชาพื้นฐานวิชาชีพ 19 วิชา และวิชาชีพ 23 วิชา และมีวิชาทหารอีก 4 วิชา³

ต่อมาปี พ.ศ.2522 เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตร เป็นพยาบาลศาสตร์ วิชาที่
 เรียน แบ่ง เป็น 7 หมวดวิชา ได้แก่ หมวดวิชาชีพ 82 หน่วยกิต วิทยาศาสตร์ 29 หน่วยกิต
 คณิตศาสตร์ 7 หน่วยกิต สังคมศาสตร์ 10 หน่วยกิต มนุษยศาสตร์ 6 หน่วยกิต ภาษาศาสตร์ 8
 หน่วยกิต วิชาทหาร 8 หน่วยกิต⁴ รวมจำนวนหน่วยกิตทั้งหมด 150 หน่วยกิต

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ "ประวัติโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย กองการศึกษา กรมแพทยทหารเรือ",
ประคูลุชาว, ไม่ระบุหน้า.

² เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

³ โรงเรียนพยาบาลฯ กองทัพเรือ, ในรายงานผลการเรียนของนักศึกษาพยาบาล รัชนี
พ.ศ.2511, เอกสารอักษรณ์.

⁴ โรงเรียนพยาบาลฯ กองทัพเรือ, หลักสูตรพยาบาลศาสตร์, เอกสารอักษรณ์.

ส่วนทางโรงเรียนพยาบาลฯ กรมตำรวจ ที่เปิดสอนครั้งแรกในปี พ.ศ.2513 นั้น ทางคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (สมัยนั้น คือ โรงเรียนพยาบาลฯ ศิริราช) อนุมัติให้ใช้หลักสูตรอนุปริญญาพยาบาลอนามัยและฉุกเฉิน¹ ระยะเวลาศึกษา 3 ปี 6 เดือน ผู้สำเร็จการศึกษาแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลอนามัย และประกาศนียบัตรฉุกเฉิน (เทียบเท่าอนุปริญญา)²

ต่อมา พ.ศ.2520 กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ได้ปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลฯ ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นเรียน 4 ปี ได้รับวุฒิสถาบัน เป็น ประกาศนียบัตร (เทียบเท่าปริญญาตรี) ทางโรงเรียนพยาบาลตำรวจจึงได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร โดยขออนุมัติใช้หลักสูตรของกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข หลักสูตรได้รับความเห็นชอบจากทบวงมหาวิทยาลัย เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2522 และสำนักงาน ก.พ. ได้รับรองประกาศนียบัตรชั้นสูงการพยาบาลและฉุกเฉิน³ เมื่อ 28 มีนาคม พ.ศ.2523 ทางโรงเรียนพยาบาลตำรวจ กรมตำรวจ จึงเริ่มใช้หลักสูตรใหม่ ในปี พ.ศ.2523 นั้นเอง ส่วนนักเรียนพยาบาลปี 2, 3 และ 4 ก็ได้รับการอนุมัติให้ศึกษาเพิ่มเติมจนครบหน่วยกิต ทำให้นักเรียนพยาบาลปีที่ 4 ได้ศึกษาต่ออีก 6 เดือน³

วิชาที่เรียนในหลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลฯ กรมตำรวจ (ยกเว้นวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ 26 เมษายน 2522) คล้ายคลึงกับวิชาที่เรียนของโรงเรียนพยาบาล ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เพราะใช้หลักสูตรเหมือนกัน⁴

โรงเรียนพยาบาลฯ แห่งสุดท้ายในกลุ่มนี้ คือ โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลกลาง ซึ่งต่อมาได้รวมกับโรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล ในปี พ.ศ.2519

โรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลกลาง เขตมาลนครกรุงเทพ (ปัจจุบัน คือ กรุงเทพมหานคร) ได้เริ่มเปิดรับนักเรียนรุ่นแรก ในปี พ.ศ.2519 โดยรับผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษา

¹พ.ศ.อ.เทียนชัย วีระกุล, "ประวัติโรงเรียนพยาบาลฉุกเฉินและอนามัย กรมตำรวจ", พยาบาลฉุกเฉินและอนามัย กรมตำรวจ วนที่ 1, ไม่ระบุหน้า.

²สีขาว, "ครึ่งหนึ่งยังจำได้", พยาบาลตำรวจ วน 8 (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2524), ไม่ระบุหน้า.

³เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

⁴เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

ปีที่ 6 (ม.ศ.3) เรียน 4 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลตติยครุภ
และอนามัย¹

หลักสูตรของโรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลกลาง ได้รับการรับรองหลักสูตร
จากคณะกรรมการควบคุมประกอบโรคศิลปะ เมื่อ 27 พฤษภาคม 2513 และ ก.พ.ได้รับรอง
หลักสูตร เมื่อ 31 ธันวาคม 2513² ซึ่งเป็นเวลาที่ทางโรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลกลางได้
เปิดสอนไปก่อนแล้ว

ต่อมาในปี พ.ศ.2515 ได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ เป็นรับผู้สำเร็จการศึกษา
มัธยมศึกษาปีที่ 5 หลักสูตร 3 ปี 6 เดือน ได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลอนามัย และประกาศนียบัตร
ตติยครุภ ซึ่ง ก.พ.ได้รับรองหลักสูตร เมื่อ 20 มีนาคม 2517 และทางคณะกรรมการควบคุม
การประกอบโรคศิลปะ รับรองหลักสูตร เมื่อ 13 มกราคม 2518³ ซึ่งเป็นเวลาที่ทางโรงเรียน
พยาบาล โรงพยาบาลกลาง ได้เปิดสอนในหลักสูตรใหม่ไปก่อนแล้วอีก

ทางโรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลกลาง ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอีก
ตลอดยุคนี้ ซึ่งต่อมา เมื่อทางคณะกรรมการบริหารกรุงเทพมหานคร ได้มีนโยบายรวมโรงเรียนพยาบาล
ทั้งสองแห่งเข้าด้วยกัน เป็น วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ ในปี พ.ศ.2519 จึงได้ใช้หลักสูตรเกี่ยว
กัน โดยยังคงใช้หลักสูตร 3 ปี 6 เดือน

วิชาที่สอน ของวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ ในหลักสูตรใหม่ รับผู้จบการศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรียน 3 ปี 6 เดือน มีจำนวน 146 หน่วยกิต แยกได้ดังนี้⁴

1. วิชาพื้นฐาน 60 หน่วยกิต
2. วิชาชีพ 86 หน่วยกิต

ศูนย์วิทยุทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹เจริญ ศรียาภย์, "ประวัติวิทยาลัยพยาบาล โรงพยาบาลกลาง", โรงพยาบาล
กลาง รุ่น 6, ไม่ระบุหน้า.

²เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

³เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

⁴วิทยาลัยพยาบาลฯ วชิรพยาบาล, การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาวิชาพยาบาลตติย-
ครุภและอนามัย ชั้นประกาศนียบัตร พ.ศ.2514, เอกสารอัครสำเนา, หน้า 4 - 11.

สำหรับวิธีการสอนของโรงเรียนพยาบาลในกลุ่มนี้ คล้ายคลึงกับโรงเรียนพยาบาลในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุข มีที่แตกต่างกันบ้างที่วิธีการสอน วิชาทหารของโรงเรียนพยาบาลกองทัพบก และกองทัพเรือเท่านั้น เพราะหลักสูตรที่ใช้ส่วนใหญ่จะคล้ายกัน ดังเช่น ทางโรงเรียนพยาบาลกองทัพบก ก็ได้ยึดถือหลักสูตรตามมาตรฐาน ของกระทรวงสาธารณสุข เป็นสำคัญ¹ และทางโรงเรียนพยาบาลตำรวจ ได้เชิญอาจารย์พยาบาลจากโรงเรียนพยาบาล โรงเรียนพยาบาลหญิงไปช่วยสอนในวิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ และการพยาบาลเด็ก พร้อมทั้งส่งนักเรียนพยาบาลมาฝึกงานในวิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ และการพยาบาลเด็ก ที่โรงเรียนพยาบาลหญิง ตั้งแต่เริ่มเปิดโรงเรียน ในปี พ.ศ.2513 จนถึงปัจจุบัน²

3. สถานศึกษาพยาบาลที่จัดตั้งขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล และยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งผลิตผู้ชำนาญเฉพาะสาขา

หลักสูตรและการสอนของสถานศึกษาพยาบาลในกลุ่มนี้ นอกจากจะจัดขึ้น เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนพยาบาลแล้ว ยังมุ่งยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ และมุ่งผลิตผู้ชำนาญเฉพาะสาขาอีกด้วย หลักสูตรจึงกล่าว ได้แก่

3.1 หลักสูตรปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต และครุศาสตร์มหาบัณฑิต ของภาควิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต ซึ่ง เปิดสอนตั้งแต่ปี พ.ศ.2510 เป็นต้นมา มุ่งผลิตครูพยาบาล ในสาขาวิชาการพยาบาล หลักสูตร 3 สาขาวิชาด้วยกัน คือ การพยาบาลอายุรกรรม และศัลยกรรม การพยาบาลแม่และเด็ก และการพยาบาลจิตเวช ระยะเวลาในการศึกษา 2 ปี โดยเรียนเต็มเวลาในภาคกลางวัน ผู้เข้าศึกษาจะต้อง เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรวิชาการพยาบาลตติยครุกรรมและอนามัย ในระดับที่ไม่ต่ำกว่าอนุปริญญา³

ในปี พ.ศ.2518 แผนกวิชาพยาบาล ได้เปิดทำการสอนในภาคค่ำ คือ ตั้งแต่เวลา 17.00 น. ถึง 20.00 น. อีกโครงการหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของผู้ประสงค์จะ

¹ "ประวัติโรงเรียนพยาบาลตติยครุกรรมและอนามัย กองทัพบก", พยาบาลกองทัพบก หน้าที่ 1 พ.ศ.2511, ไม่ระบุหน้า.

² สีขาว, "ครึ่งหนึ่งยังจำได้", พยาบาลตำรวจ หน้าที่ 8, ไม่ระบุหน้า.

³ นพรัตน์ ฉลาพิบูลย์, "ประวัติของแผนกวิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย", ฉลองครบรอบ 48 ปี สยามพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 224.

เข้าศึกษาในภาคกลางวัน แต่ไม่สามารถทำได้เพราะต้องทำงาน โครงการภาคค่ำนี้ให้หลักสูตร
ตลอดจนระเบียบการปฏิบัติต่าง ๆ เหมือนหลักสูตรภาคกลางวัน เรียนใน 3 สาขาวิชาเช่นเดียว
กัน ยกเว้นระยะเวลาในการศึกษา อนุมัติให้ไม่เกิน 6 ปี¹

วิชาที่เรียนในหลักสูตรนี้ ประกอบด้วย 3 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาครุทั่วไป
31 หน่วยกิต หมวดวิชาครูเฉพาะ 17 หน่วยกิต และหมวดวิชาสัมพันธ์ 12 หน่วยกิต รวมทั้งสิ้น
ต้องเรียนไม่น้อยกว่า 60 หน่วยกิต²

หลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการพยาบาล เปิดทำการสอน
ตั้งแต่ปีการศึกษา 2516 โดยรับผู้ที่จบการศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต (พยาบาล) หรือสำเร็จการศึกษา
ระดับปริญญาตรี ในประเทศหรือต่างประเทศ ในสาขาวิชาพยาบาลสาธารณสุข โภชนาการ และ
สุขศึกษา และต้องปฏิบัติงานด้านการพยาบาลมาแล้ว 2 ปี มีระยะเวลาในการศึกษาอย่างน้อย
2 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี ผู้จบการศึกษาจะได้รับปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการพยาบาล³

วิชาที่สอนในหลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการพยาบาลนี้ มีวิชาที่
ต้องเรียนทั้งสิ้น 48 หน่วยกิต แบ่งเป็น 3 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาบังคับ 19 หน่วยกิต หมวด
วิชาสัมพันธ์ 10 หน่วยกิต หมวดวิชาเลือก 7 หน่วยกิต⁴

3.2 หลักสูตรอนุปริญญาและปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล ของภาควิชาพยาบาล
ศาสตร์ รามาธิบดี (โรงเรียนพยาบาล รามาธิบดี)

หลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ รามาธิบดี มี 3 หลักสูตร คือ หลักสูตร
อนุปริญญา ปริญญาตรี และปริญญาโท

หลักสูตรอนุปริญญาและปริญญาตรี เปิดรับนักศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2513 รับผู้ที่มี
ความรู้มัธยมศึกษาปีที่ 5 หลักสูตรที่ใช้ครั้งแรกเป็นหลักสูตรร่วมระหว่างอนุปริญญาพยาบาลและ
เภสัชกรรม และปริญญาพยาบาลเภสัชกรรม โดยใช้เวลาในการศึกษา 3 ปี 6 เดือน และ 4 ปี 6
เดือน ตามลำดับ โดยในระยะ 2 ปีแรก ของการศึกษาจะเรียนร่วมกัน คือ เรียนหลักสูตรร่วม
และเมื่อสิ้นปีที่ 2 จะแบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 ระดับ ตามคุณสมบัติ ความสนใจ และความเหมาะสม
ของนักศึกษาแต่ละคน หลักสูตรอนุปริญญาจะเรียนต่ออีก 1½ ปี ส่วนหลักสูตรปริญญาจะเรียนต่ออีก

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 225.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 225.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 226.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

2 $\frac{1}{2}$ ปี¹ หลักสูตรจึงกล่าวได้เปิดอยู่ประมาณ 6 รุ่น จึงเปลี่ยนมาเป็นหลักสูตรปริญญาพยาบาลและ
 ผดุงครรภ์ เรียน 4 ปี

วิชาที่เรียนของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ รามาธิบดี

วิชาที่เรียนในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล ของภาควิชาพยาบาลศาสตร์
 รามาธิบดี มีทั้งหมด 146 หน่วยกิต แบ่งเป็น วิชาพื้นฐาน วิชาชีพและวิชาเลือก เช่นเดียวกับ
 โรงเรียนพยาบาลแห่งอื่น ๆ²

หลักสูตรปริญญาโททางการพยาบาล ของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ รามาธิบดี มี
 ผลิต้นักปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะทาง เปิดรับรุ่นแรกเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2519 มี 2 สาขา
 ได้แก่³

1. การพยาบาลเฉพาะทาง ในค่านบริการสุขภาพแก่ผู้ป่วยในระยะเฉียบพลัน
 ที่รับเข้าไว้รักษาในโรงพยาบาลของแผนกต่าง ๆ (Acute care nursing)

2. การพยาบาลเฉพาะทาง ในค่านบริการสุขภาพ แก่บุคคลที่เดินไปมาได้
 (Ambulatory care nursing) ได้แก่ บุคคลในระยะก่อนเจ็บป่วย เริ่มเจ็บป่วย ผู้ป่วยใน
 ระยะพักฟื้น และระยะฟื้นฟูสุขภาพ ซึ่งอยู่ในชุมชน มารับการตรวจและติดตามรักษาในแผนกผู้ป่วย
 นอก และอยู่โรงพยาบาลที่ในระยะเฉียบพลัน ของโรค

ผู้เข้าศึกษาต้องมีผลการเรียนในระดับปริญญาตรี โดยมีแต้มเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า
 2.5 ระยะเวลาเรียน 2 - 5 ปี โดยจะต้องเรียนวิชาต่าง ๆ จำนวนทั้งสิ้น 46 หน่วยกิตวิชา
 ซึ่งรวมงานวิจัย 1 เรื่อง⁴

3.3 หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล และศิลปศาสตรบัณฑิตพยาบาล ของคณะ
 พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ สุธีรา อายุวัฒน์, "ประวัติโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี" ผดุงครรภ์รอบ 48 ปี
 สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 233.

² ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ รามาธิบดี, หลักสูตรพยาบาล, (เอกสารอัครสำเนา).

³ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ รามาธิบดี, การดำเนินงานหลักสูตรการศึกษานพยาบาลบัณฑิต
 (เอกสารอัครสำเนา), หน้า 1.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตพยาบาล ผู้ที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตรนี้ได้ จะรับทั้งหญิงและชายเข้าเรียน เป็นโสต และจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หรือเทียบเท่า¹ ระยะเวลาของการศึกษาอย่างน้อย 4 ปี อย่างมาก 8 ปี

วิชาที่สอน ประกอบด้วยวิชาทางค่านการศึกษาทั่วไป 71 - 73 หน่วยกิต ได้แก่ มนุษยศาสตร์ 4 หน่วยกิต ภาษา 8 หน่วยกิต สังคมศาสตร์ 9 หน่วยกิต วิทยาศาสตร์ชีวภาพ 27 หน่วยกิต และวิทยาศาสตร์พื้นฐาน 19 หน่วยกิต วิชาทางค่านวิชาชีพพยาบาล 87 หน่วยกิต และวิชาเลือก 4 - 6 หน่วยกิต รวมหน่วยกิตทั้งสิ้น 158 - 162 หน่วยกิต²

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตพยาบาล ผู้ที่จะเข้าเรียนในหลักสูตรนี้ จะต้องเป็นผู้ที่จบหลักสูตรอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย และจบมัธยมศึกษาปีที่ 5 หรือเทียบเท่า ระยะเวลาเรียน 2 ปี³

วิชาที่เรียนในหลักสูตร ประกอบด้วย 3 หมวด คือ หมวดวิชาความรู้ทั่วไป 20 - 21 หน่วยกิต (สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และภาษา) หมวดวิชาสัมพันธ์กับพยาบาล 20 หน่วยกิต และหมวดวิชาชีพ 29 - 30 หน่วยกิต รวมทั้งสิ้น 69 - 71 หน่วยกิต⁴

3.4 หลักสูตรอนุปริญญาและวิทยาศาสตร์บัณฑิตพยาบาล ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

หลักสูตรอนุปริญญา ใช้เวลาในการศึกษา 3 ปี โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะพรีคลินิก 1 ปี และระยะคลินิก 2 ปี หลักสูตรอนุปริญญา ได้เปิดดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ารุ่นแรก 19 คน ได้ฝากเรียนกับวิทยาลัยพยาบาลภาคใต้ ตามข้อตกลงร่วมมือประสานงานระหว่างกรมการแพทย์และอนามัย (ขณะนั้น) กับคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์⁵ วิชาที่เรียนในหลักสูตร น่าจะคล้ายคลึงกับกระทรวงสาธารณสุข เพราะฝากเรียน

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, "หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต" (เอกสารอัครสำเนา), หน้า 10.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 14 - 17.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10 - 11.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40 - 42.

⁵ "ประวัติของโรงเรียนพยาบาล คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์",

ฉลองครบรอบ 48 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 247 - 248.

ที่วิทยาลัยพยาบาลสงขลา

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล เริ่มรับนักศึกษาในปี พ.ศ.2517 ใช้เวลาในการศึกษา 4 ปี แบ่งการศึกษาเป็น 2 ระยะ คือ ระยะพรีคลินิก 2 ปี และระยะคลินิก 2 ปี คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาในหลักสูตรนี้ ต้องมีพื้นฐานความรู้มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า โดยผ่านการสอบคัดเลือกจากทบวงมหาวิทยาลัย การสอบคัดเลือกโดยวิธีรับตรง จะให้สิทธิแก่นักเรียนใน 14 จังหวัดภาคใต้เท่านั้น ส่วนผู้ที่เข้าศึกษาหลักสูตรต่อเนื่อง จะรับผู้ที่มีความรู้ระดับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า¹

วิชาที่สอนในหลักสูตร วิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลและฉุกเฉินการแพทย์) ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีโครงสร้างดังนี้ คือ หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป 32 หน่วยกิต วิชาชีพ (ทฤษฎี 97 หน่วยกิต และปฏิบัติ 27 หน่วยกิต) แยกเป็นวิชาวิทยาศาสตร์รากฐานการพยาบาล 19 หน่วยกิต วิชาพยาบาล 51 หน่วยกิต ภาคปฏิบัติ 27 หน่วยกิต และวิชาเลือก 2 หน่วยกิต รวมวิชาที่ต้องเรียนทั้งสิ้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ 149 หน่วยกิต²

3.5 หลักสูตรอื่น ๆ ที่ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ

ในยุคแผนพัฒนาฯ ได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตร ของสถานศึกษาพยาบาล ที่จัดตั้งมาตั้งแต่ยุคก่อน ๆ เพื่อมุ่งยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ และผลิตพยาบาลให้มีความชำนาญเฉพาะสาขา ทั้งนี้ คือ

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (โรงเรียนพยาบาลฯ ศิริราช) ได้เปิดหลักสูตรระดับวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ในปี พ.ศ.2520 หลักสูตรที่เปิดสอน มี 2 สาขา คือ สาขาการพยาบาลอายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ และสาขาการพยาบาลแม่และเด็ก³

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, "ระเบียบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ.2524", หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (เอกสารอักษรสำเนา), หน้า 2.

² คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต พยาบาลและฉุกเฉินการแพทย์ (เอกสารอักษรสำเนา), หน้า 2 - 9.

³ วิเชียร ทวีลาภ, "พัฒนาการวิชาชีพการพยาบาล", นโยบายและกระบวนการพยาบาล เอกสารการสอนชุดวิชาแม่และเด็ก และกระบวนการพยาบาล, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 125.

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ในปี พ.ศ.2514 เป็นหลักสูตรต่อเนื่อง ใช้เวลาในการศึกษา 2 ปี และ พ.ศ.2518 ทางคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงได้เปิดหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล ระยะเวลาเรียน 4 ปี ใช้หลักสูตรเหมือนกับคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล นอกจากนี้ในปี พ.ศ.2522 ทางคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ยังได้เปิดสอน หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาการพยาบาลสาธารณสุข ระยะเวลาเรียน 2 ปี

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เปิดหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลสาธารณสุข) ในปี พ.ศ.2508 เพื่อส่งเสริมโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในค่านอนามัย² และได้เปิดหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลสาธารณสุข) ขึ้นในปี พ.ศ.2520

วิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย ได้ปรับปรุงหลักสูตร รับผิดชอบมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรียน 3 ปี 6 เดือน ใ้รับประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย และพ.ศ.2513 ปรับปรุงหลักสูตร เป็นอนุปริญญาพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ระยะเวลาในการศึกษายังเท่าเดิม คือ 3 ปี 6 เดือน และได้เข้าสัมทบกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.2514³ และได้ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ เป็นหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ รับผิดชอบสำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 5 เรียน 4 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาก็ได้รับปริญญาพยาบาลศาสตรบัณฑิต เริ่มใช้หลักสูตรนี้ในปี พ.ศ.2519⁴

โรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นประกาศนียบัตร เทียบเท่าปริญญาตรี ในปี พ.ศ.2520 รับผิดชอบสำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 5 แขนงวิทยาศาสตร์ ไม่รับเทียบเท่า อายุไม่เกิน 22 ปี ระยะเวลาในการศึกษา 4 ปี มีจำนวนหน่วยกิตที่เรียนทั้งหมด 146 หน่วยกิต เช่นเดียวกับสถานศึกษาพยาบาลแห่งอื่น ๆ แบ่งเป็นวิชาพื้นฐาน 61

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คู่มือนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี (เอกสารอัครสำเนา), หน้า 2 - 4.

²อังกษร เหมินทร์, "ประวัติของโรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข", ฉลองครบรอบ 48 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 185 - 186.

³"ประวัติวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย", เรื่องเดียวกัน, หน้า 166.

⁴วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย, สมุดทะเบียนประวัติการศึกษา, ไม่ระบุหน้า.

หน่วยกิต วิชาที่ 79 หน่วยกิต และวิชาเลือก 6 หน่วยกิต¹

วิธีการสอนของสถานศึกษาพยาบาลในสังกัดมหาวิทยาลัย

ในปลายยุคแผนพัฒนา นี้ มีสถานศึกษาพยาบาลที่สังกัดอยู่กับมหาวิทยาลัยถึง 7 แห่งด้วยกัน สถานศึกษาพยาบาลเหล่านี้ มีหลักสูตรที่เปิดสอน ทั้งตอนปริญญา ปริญญาตรีและปริญญาโท วิธีการสอนในแต่ละหลักสูตรจึงแตกต่างกันบ้างดังต่อไปนี้

วิธีการสอนในระดับครุศาสตรบัณฑิต ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะมีสิ่งที่แตกต่างจากปริญญาพยาบาลทั่ว ๆ ไปตรงที่ว่า ผู้เรียนสำเร็จวิชาการพยาบาลในระดับพื้นฐานแล้ว การเรียนจึงเน้นทางด้านการเป็นครู เป็นสำคัญ มีการออกฝึกสอนตามสาขาวิชาเอก ส่วนหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต วิธีการสอนเป็นด้านการบริหาร มีการศึกษานอกสถานที่ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการอภิปราย เป็นสำคัญ ที่นอกเหนือจากการบรรยาย

วิธีการสอนในระดับอนุปริญญาพยาบาล และปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล ไม่แตกต่างกันมาก คือ ทางภาคทฤษฎี จะมีการบรรยายในชั้นเรียน การเข้าห้องทดลอง การสาธิต และการอภิปรายกลุ่ม ในนักศึกษาทั้ง 2 ระดับ แต่ในหลักสูตรปริญญาตรีจะเน้นให้นักศึกษามีความเป็นผู้นำ และให้รู้หลักของการสอน และการบริหารงานด้วย²

ส่วนวิธีการสอนในระดับปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มุ่งผลิตพยาบาลให้มีความชำนาญในคลินิกเฉพาะสาขา การสอนจะเน้นหนักในวิชาการพยาบาลเฉพาะสาขานั้น ๆ โดยวิธีการสอนจะมีตั้งแต่ภาคทฤษฎี ได้แก่ การบรรยาย อภิปราย สัมมนา การประชุมกลุ่ม ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง ทำรายงาน ส่วนทางภาคปฏิบัติ จะมีการลงคลินิก ศึกษานุเคราะห์เฉพาะกรณี วาง

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹โรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ กรมแพทย์ทหารอากาศ, หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ พ.ศ.2520, (เอกสารอักษิ์าเนา), หน้า 12 - 18.

²สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์สัมพันธ์ หิณฺฐิระนันท์ วันและเวลาเก็บ.

แผนให้การพยาบาล ประชุมกลุ่ม และการทำวิจัย จะเน้นทางคลินิก^{1,2}

จากข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ของสถานศึกษาพยาบาลในยุคนี้นี้แล้ว ใ้พบว่าหลักและการสอนของแต่ละสถาบันส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน มากกว่าทุกยุคสมัยที่ใ้กล่าวมา คือ

1. คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา ทุกสถาบันจะรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่มีบางสถาบันที่กำหนดว่า จะรับเฉพาะแผนกวิทยาศาสตร์ เช่น โรงเรียนพยาบาลกองทัพอากาศ รับเฉพาะสายวิทยาศาสตร์ และไม่รับเทียบเท่า ส่วนในเรื่องอายุและน้ำหนัก ส่วนสูง ในสถาบันที่รับสมัครนักศึกษาเอง จะยังเข้มงวดอยู่ ส่วนสถานศึกษาพยาบาลที่รับนักศึกษาโดยสมัครและสอบผ่านทางทบวงมหาวิทยาลัย จะรับคุณสมบัติของนักศึกษา ตามที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด ไม่เข้มงวดเรื่องอายุและน้ำหนัก ส่วนสูง เฉพาะสถาบันอื่น

2. ระยะเวลาศึกษา มี 2 ระดับ ซึ่งปรับมาให้เท่ากันทุกแห่ง คือ อนุปริญญาพยาบาล เรียน 3 ปี ครึ่ง และปริญญาพยาบาล เรียน 4 ปี

3. วิชาที่สอนในหลักสูตร ระดับประกาศนียบัตรพยาบาลตติยครุภคและอนามัย มีความใกล้เคียงกัน คือ หลักสูตรระดับปริญญาตรี จะมีวิชาที่เรียนแบ่งเป็น 3 หมวด คือ วิชาพื้นฐาน วิชาชีพ และวิชาเลือก โดยมีจำนวนหน่วยกิต ตั้งแต่ 146 - 158 หน่วยกิต ยังไม่ไ้มาตราฐานกัน อย่างแท้จริง การแบ่งหมวดวิชาในหลักสูตรมีแตกต่างกันอยู่บ้าง และยังมีโรงเรียนที่เพิ่มเติมวิชาทหารเข้าในหลักสูตร โดยไม่คิดหน่วยกิต เช่น โรงเรียนในสังกัดของกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ส่วนหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต มีหลักสูตรใกล้เคียงกัน คือ ระหว่าง 46 - 48 หน่วยกิต

4. วิธีการสอน ส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน วิธีการที่แตกต่างกัน ไ้แก่ การฝึกสอน การฝึกงานการบริหาร การฝึกการพยาบาลผู้ป่วย จะแตกต่างกันบ้าง ตามลักษณะของวิชาในหลักสูตร

¹ สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศ นุญทอง รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, วันที่ 9 พฤษภาคม 2529 เวลา 13.00 - 15.00 น. ณ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

² สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กรรณิการ์ สุมทรโคต อาจารย์ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ รามาธิบดี วันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2523 เวลา 13.00 - 15.00 น. ณ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ รามาธิบดี.

5. คุณวุฒิที่ได้รับในยุคนี้ ผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพพยาบาล จะมีระดับการศึกษาชั้นค่า
 7
 อนุปริญญา ซึ่งยังเหลืออีก 2 แห่ง ที่ยังไม่ได้เปลี่ยนเป็นประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาตรี คือ
 วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ วิทยาลัยพยาบาลมิชชั่น แต่กำลังอยู่ระหว่างดำเนินการ เปลี่ยนแปลง
 เป็นหลักสูตร เทียบเท่าปริญญาตรีหมด

สรุปและวิเคราะห์

พัฒนาการของการศึกษาพยาบาลในยุคแผนพัฒนาี้ กล่าวได้ว่า เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง
 มากที่สุด ทั้งในด้านการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาล และหลักสูตรการสอน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัย
 ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการ 3 ประการ คือ

- 1) การขาดแคลนพยาบาล เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผลิตพยาบาลได้น้อย ไม่
 เพียงพอกับการขยายตัวของบริการสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้น และมีพยาบาลเดินทางไปต่างประเทศมาก
- 2) ความต้องการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ ให้ทัดเทียมกับวิชาชีพอื่น ๆ ในขณะที่
 ระยะเวลาในการศึกษาเล่าเรียนเท่ากัน
- 3) อิทธิพลของแนวคิดจากต่างประเทศ ซึ่งมาในรูปของการได้รับความช่วยเหลือจาก
 ต่างประเทศ ในรูปของการส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้ และให้ทุนพยาบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ

พัฒนาการของการศึกษาพยาบาลยุคแผนพัฒนา มีดังนี้

พ.ศ. ที่จัดตั้ง	สถานศึกษา	วัตถุประสงค์	การจัดการสอน	คุณสมบัติของผู้เข้า ศึกษา
2507	วิทยาลัยพยาบาล กองทัพบก	ช่วยปรับปรุงกิจการ ด้านการรักษาพยาบาลของกองทัพบก ให้ก้าวหน้าขึ้นทัด เทียมกิจการด้าน อื่น ๆ	สอนวิชาการพยาบาล บาลยคุณกรรมและ อนามัย ระยะเวลา การศึกษา 4 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษา จะได้รับประกาศ นียบัตรพยาบาลยคุณ กรรมและอนามัย เปลี่ยนเป็นหลักสูตร อนุปริญญา พ.ศ.2517	พื้นความรู้มัธยมปีที่ 6 เปลี่ยนเป็นมัธยม ศึกษาปีที่ 5 เมื่อ 2517

พ.ศ. ที่จัดตั้ง	สถานศึกษา	วัตถุประสงค์	การจัดการสอน	คุณสมบัติของผู้เข้า ศึกษา
	วิทยาลัยพยาบาลใน สังกัดกระทรวง สาธารณสุข		และประกาศนียบัตร เทียบเท่าปริญญา พ.ศ.2524	
2508	วิทยาลัยพยาบาล พระปกเกล้า	เร่งเพิ่มพยาบาล ให้ทันกับการขยาย	สอนวิชาพยาบาล ศุภคุณกรรมและอนา-	พื้นฐานความรู้มัธยมปีที่ 6 เปลี่ยนเป็นมัธยม
2509	วิทยาลัยพยาบาล สงขลา	บริการทางค่าน สาธารณสุข ตาม แผนพัฒนา	มัธยมระยะเวลา ศึกษา 4 ปี	ศึกษาปีที่ 5 เมื่อ พ.ศ.2514
2513	วิทยาลัยพยาบาล สวรรค์ประชารักษ์		ประกาศนียบัตร พยาบาลศุภคุณกรรม และอนามัธยม จน กระทั่ง พ.ศ.2514	
2513	วิทยาลัยพยาบาล สตรีพลีพรประสงค		เปลี่ยนเป็นอนุ- ปริญญาพยาบาล	
2521	วิทยาลัยพยาบาล สระบุรี		ศุภคุณกรรมและ อนามัธยม และ เปลี่ยนเป็นประกาศ-	
2521	วิทยาลัยพยาบาล ชลบุรี		นียบัตรพยาบาลศุภ- คุณกรรมและอนามั-	
2521	วิทยาลัยพยาบาล ลำปาง		เทียบเท่าปริญญา- ตรี	
2510	ภาควิชาพยาบาล ศึกษา คณะครู- ศาสตร์ จุฬาลง- กรณ์มหาวิทยาลัย	แก้ปัญหาการขาด แคลนครูพยาบาล และผู้บริหารการ พยาบาล	สอนวิชาครูพยาบาล ในระดับปริญญาครู- ศาสตร์บัณฑิต ระยะ เวลาเรียน 2 ปี	สำเร็จการศึกษาพยา- บาลระดับประกาศนียบัตรหรืออนุปริญญา พยาบาล จบชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 5 มีประส-

พ.ศ. ที่จัดตั้ง	สถานศึกษา	วัตถุประสงค์	การจัดการสอน	คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา
2516	ภาควิชาพยาบาล ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา- วิทยาลัย	แก้ปัญหาการขาด แคลนครูพยาบาล และผู้บริหารการ พยาบาล	สอนวิชาสาขาบริ- หารการพยาบาล ระดับปริญญาครุ- ศาสตร์มหาบัณฑิต ระยะเวลาเรียน 2 - 5 ปี	กรรมการทำงาน อย่างน้อย 2 ปี จบปริญญาตรีทาง ค.บ. (พยาบาล) พยาบาลสาธารณสุข- ณสุข สุขศึกษาและ โภชนาการ มี ประสบการณ์การ ทำงานอย่างน้อย 2 ปี คะแนนเฉลี่ยไม่ ต่ำกว่า 2.5
2511	โรงเรียนพยาบาลฯ กองการศึกษา กรม แพทยทหารเรือ	แก้ปัญหาการขาด แคลนพยาบาล หญิงที่จะให้บริการ การทันตกรรมรักษา พยาบาลแก่ชา- ราชการและ ครอบครัวในสังกัด ของกองทัพเรือ	สอนวิชาการพยาบาล ชุมชนและ อนามัย ระยะเวลา เรียน 4 ปี พ.ศ. 2522 เปลี่ยน หลักสูตร เป็นพยาบาล ศาสตร์เรียน 4 ปี พ.ศ. 2526 เปลี่ยน เป็นผลิต พยาบาลระดับต้น	จบการศึกษาชั้นมัธยม ปีที่ 6 (หรือ ม.ศ. 3 ปี 2511) รับจบมัธยม ศึกษาตอนปลายสำหรับ หลักสูตรพยาบาล ศาสตร์ พ.ศ. 2522

พ.ศ. ที่จัดตั้ง	สถานศึกษา	วัตถุประสงค์	การจัดการสอน	คุณสมบัติของผู้ที่เข้า ศึกษา
2513	ภาควิชาพยาบาล ศาสตร์ รามธิบดี	แก้ปัญหาค่าขาด แคลนพยาบาล ยก มาตรฐานวิชาชีพ และมุ่งผลิตผู้ชำนาญ การ เฉพาะทาง	ครั้งแรกเปิดสอนปริ- ญา ตั้งแต่ 2513- 2518 ระยะเวลา เรียน 3½ ปี และ 4½ ปี พ.ศ.2519 สอน เฉพาะหลักสูตร ปริญญาพยาบาล ศุภครรภและอนา- มัย ระยะเวลาเรียน 4 ปี และผลิตนัก ปฏิบัติการพยาบาล เฉพาะทาง ระดับ วิทยาศาสตร์มหา- บัณฑิต ระยะเวลา เรียน 2 - 5 ปี	จบการศึกษาชั้นมัธยม ศึกษาตอนปลาย สำหรับนักปฏิบัติการ พยาบาล เฉพาะทาง รับผู้ที่จบปริญญาตรี ทางการพยาบาล คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำ กว่า 2.5
2513	โรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลกลาง (ปัจจุบันเป็นวิทยา- ลัยพยาบาล เกื้อกา- รุณย์	แก้ปัญหาค่าขาด แคลนพยาบาล ของโรงพยาบาล กลาง และกรุง เทพ มหานคร	สอนวิชาการพยาบาล ศุภครรภและอนา- มัย ระยะเวลา เรียน 4 ปี เมื่อ สำเร็จการศึกษา จะได้รับประกาศนียบัตร พยาบาลศุภครรภและอนา- มัย พ.ศ.2515	สำเร็จการศึกษาชั้น มัธยมปีที่ 6 สำเร็จมัธยมศึกษาตอน ปลาย ตั้งแต่ 2515

พ.ศ. ที่จัดตั้ง	สถานศึกษา	วัตถุประสงค์	การจักการสอน	คุณสมบัติของผู้ที่เข้า ศึกษา
2516	คณะพยาบาลศา- สตร์ มหาวิทยาลัย- สงขลานครินทร์	แก้ไขปัญหาคาการขาด แคลนพยาบาลใน ภาคใต้และยกระดับ มาตรฐานวิชาชีพ	สอนวิชาพยาบาล ตุงครรภ์และอนา- มัย ะกับอนุปริญญา ระยะเวลาเรียน 3½ ปี สอนวิชาพยาบาล ตุงครรภ์และอนา- มัย ะกับปริญญา วิทยาศาสตร์บัณฑิต ระยะเวลาเรียน 4 ปี	สำเร็จการศึกษาชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 สำเร็จการศึกษาชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5

พัฒนาการทางด้านการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลในยุคนี้ เป็นยุคที่มีการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลมากที่สุด คือ สถานศึกษาพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ถึง 7 แห่ง เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาคาการขาดแคลนพยาบาล และเร่งขยายบริการทางด้านการรักษาพยาบาลโดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค

เนื่องจากประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาคาการขาดแคลนพยาบาลในระดับสูง จำนวนพยาบาลที่ผลิตได้ในเวลานั้นค่อนข้างต่ำ จึงทำให้เกิดการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาล เพื่อแก้ไขปัญหาคาการขาดแคลนพยาบาลเฉพาะหน่วยงานขึ้น ที่เห็นได้ชัด ก็คือ การแก้ไขปัญหาคาการขาดแคลนพยาบาลในกองทัพบก กองทัพเรือ กรมตำรวจ และกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลในสังกัดมหาวิทยาลัย และได้รับการยกฐานะเป็นคณะพยาบาลศาสตร์ ทำให้เกิดคณะพยาบาลศาสตร์ ในยุคนี้ 5 แห่ง คู่ยกกัน คือ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเอกชน

จากพัฒนาการของการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลในยุคนี้ แสดงให้เห็นว่าวิชาชีพ พยาบาล มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นมาก ทั้งในด้านความนิยมของประชาชน และการมองเห็นคุณค่า และความต้องการพยาบาล เพื่อการพัฒนาประเทศ และการจัดตั้งสถานศึกษาจะกระจายไปตาม ส่วนภูมิภาค เพื่อสนับสนุนให้พยาบาลทำงานในส่วนภูมิภาคให้มากขึ้น เป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล ในส่วนภูมิภาคด้วยทางหนึ่ง

ส่วนในเรื่องพัฒนาการของหลักสูตรและการสอน หลักสูตรและการสอนในช่วงนี้ได้รับ การยก ระดับสูงขึ้น ทั้งในค่านิยมสมบัติของผู้เข้าศึกษา ซึ่งยก ระดับเป็นรับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทุกแห่ง และเริ่มมีข้อจำกัดที่น้อยลง โดยเฉพาะสถานศึกษาพยาบาลที่ต้องสอบผ่านทบวงมหาวิทยาลัย ยังมีแต่สถานศึกษาพยาบาลที่รับสมัคร และสอบเองเท่านั้น ที่ยังมีข้อจำกัด มากอยู่

ในเรื่องวิชาที่สอน คอนข้างจะเป็นมาตรฐานเดียวกัน ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

1. หลักสูตรของสถานศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่จะใช้หลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลที่ เปิดสอนก่อน เป็นหลัก แล้วนำไปปรับให้เข้ากับหน่วยงาน หรือเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงอีกเล็กน้อย ตามความเหมาะสม

2. มีคณะกรรมการรับรองหลักสูตร คือ คณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลป์ สำนักงาน ก.พ. และทบวงมหาวิทยาลัย ถึงแม้ว่าจะไม่มีคณะกรรมการพิจารณาหลักสูตรโดยตรง เพราะผู้สร้างหลักสูตรพยาบาลที่จะสร้างหลักสูตรให้ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานดังกล่าว จึง พยายาม เรียบแบบหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับแล้ว เป็นหลัก

นอกจากนี้ ยังมีการสร้างหลักสูตรเพื่อผลิตผู้ชำนาญการ เฉพาะสาขาขึ้น จนทำให้มี การศึกษาในระดับปริญญาโทและดุษฎีบัณฑิต ซึ่งเป็นการยกระดับมาตรฐานของวิชาชีพให้สูงขึ้นทัดเทียมกับ วิชาชีพอื่น ๆ

พัฒนาการของการศึกษาพยาบาลในยุคนี้ ได้รับอิทธิพลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อ เร่งผลิตพยาบาลให้เพียงพอตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา ทุกฉบับ การกระจาย อัตราพยาบาลออกสู่ชนบท รวมทั้งการให้พยาบาลมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาโรคเบื้องต้น ซึ่ง มีผลต่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ ดังกล่าวด้วย